

Nr 143.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.; given Stockholms slott den 20 mars 1953.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås en sådan administrativ omläggning inom fångvården, att fångvårdsanstalter gruppvis samverka under ledning av en större och i vårdtekniskt hänseende bättre utrustad centralanstalt för varje grupp. Härigenom kunna frågor om placering och förflyttning av de intagna samt åtskilliga andra ärenden decentraliseras från fångvårdsstyrelsen till styresmännen för dessa centralanstalter samt en bättre och effektivare behandling av de intagna vinnas.

I denna proposition upptagas endast frågor om lagändringar i anledning av omläggningen; därmed sammanhängande anslagsfrågor behandlas i proposition nr 144.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om
verkställighet av frihetsstraff m. m.**

Härigenom förordnas, att 2, 3, 4, 5, 26, 28, 30, 34, 36, 37, 38, 43, 49 och 53 §§ lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

2 §.

Två eller flera fångvårdsanstalter skola, om Konungen så föreskriver, för samverkan bilda en anstaltsgrupp. En av de i gruppen ingående anstalterna skall vara centralanstalt för gruppen. Vid centralanstalten skall finnas psykiatrisk avdelning.

2 §.

Fångvårdsstyrelsen har att leda och öva inseende över behandlingen av dem som intagas i fångvårdsanstalt ävensom att, där ej annorlunda är stadgat, öva tillsyn över eftervården av dem som frigivits eller utskrivits från sådan anstalt.

3 §.

3 §.

Under fångvårdsstyrelsen beslutar, där ej annorlunda är stadgat, fångvårdsanstalts styresman i frågor angående de intagnas behandling och anordnande av eftervård åt dem.

Under fångvårdsstyrelsen beslutar, där ej annorlunda är stadgat, fångvårdsanstalts styresman i frågor angående de intagnas behandling och anordnande av eftervård åt dem. *Styresman vid centralanstalt åligger att uppmärksamt följa de intagnas behandling på gruppens anstalter och förberedelserna för deras frigivning eller utskrivning samt äger, i den ut-*

¹ Senaste lydelse av 4 § se SFS 1948: 277 och av 37 § se SFS 1949: 352.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

sträckning denna lag angiver eller eljest föreskrives, meddela beslut även rörande den som är intagen på annan anstalt inom gruppen.

Överläkaren vid centralanstalts psykiatriska avdelning skall lämna råd och anvisningar beträffande behandlingen av de på gruppens anstalter intagna.

4 §.

Vid fångvårdsanstalt — — — — — övriga ledamöter.

Styresmannen skall, där det kan ske utan dröjsmål, till överläggning i nämnden upptaga frågor om fånges hållande i enrum under arbete eller fritid, om disciplinära åtgärder och om eftervård ävensom andra viktigare frågor. Nämnden har ock att avgiva yttrande över ansökning om nåd eller villkorlig frigivning samt att behandla ärende som fångvårdsstyrelsen hänskjuter till nämnden eller vars upptagande påkallas av ledamot.

Styresmannen skall, där det kan ske utan dröjsmål, till överläggning i nämnden upptaga frågor om fånges hållande i enrum under arbete eller fritid, om disciplinära åtgärder och om eftervård ävensom andra viktigare frågor. Nämnden har ock att avgiva yttrande över ansökning om nåd eller villkorlig frigivning samt att behandla ärende som fångvårdsstyrelsen eller, om anstalten ingår i anstaltsgrupp, styresmannen vid centralanstalten hänskjuter till nämnden eller vars upptagande påkallas av ledamot.

Nämnden må — — — — — i övrigt.

Utöver vad — — — — — lämna anstalten.

De ledamöter — — — — — intagnas behandling.

5 §.

Tillfälle skall beredas skyddskonsulent eller skyddsassistent i distriktet att deltaga i anstaltsnämndens sammanträden. Jämväl annan, som anses kunna lämna upplysningar av vikt, må av styresmannen eller nämnden kallas att närvara vid sammanträde.

Tillfälle att deltaga i anstaltsnämnds sammanträde skall beredas skyddskonsulent eller skyddsassistent i distriktet samt, om anstalten ingår i anstaltsgrupp, centralanstaltens styresman och överläkaren vid dess psykiatriska avdelning. Jämväl annan, som anses kunna lämna upplysningar av vikt, må av styresmannen eller nämnden kallas att närvara vid sammanträde.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Ledamot av nämnden, så ock vid sammanträde närvarande skyddskon-
sulent, skyddsassistent eller befatt-
ningshavare vid anstalten äger få sin
mening antecknad till protokollet.

Ledamot av nämnden, så ock vid
sammanträde närvarande *styresman*
vid centralanstalt, överläkare vid psy-
kiatrisk avdelning, skyddskon-
sulent, skyddsassistent eller befattningshava-
re vid anstalten äger få sin mening
antecknad till protokollet.

26 §.

Vid de — — — — — möjligt förhindras.

Män och — — — — — eller anstaltsavdelningar.

Om placering å anstalt och förflytt-
ning från en anstalt till annan för-
ordnar fångvårdsstyrelsen eller, efter
dess bemyndigande, styresman vid
fångvårdsanstalt.

Styresmannen vid centralanstalt
bestämmer om placering på anstalt
inom anstaltsgrupp och om förflytt-
ning från en anstalt till annan inom
gruppen; dock äger överläkaren vid
centralanstaltens psykiatriska avdel-
ning besluta, att intagen skall över-
flyttas till avdelningen för undersök-
ning eller behandling. Om placering
och förflyttning i annat fall än nu
sagts förordnar fångvårdsstyrelsen
eller, efter dess bemyndigande, sty-
resman vid fångvårdsanstalt.

28 §.

Intagen skall så snart ske kan un-
dersökas av läkare vid anstalten.
Sjuknar intagen, skall han vårdas en-
ligt anvisningar av läkaren. Angåen-
de överförande till sinnessjukavdel-
ning inom fångvården för vård eller
observation är särskilt stadgat.

Intagen skall så snart ske kan un-
dersökas av läkare vid anstalten.
Sjuknar intagen, skall han vårdas en-
ligt anvisningar av läkaren. Angåen-
de överförande till sinnessjukavdel-
ning inom fångvården för vård eller
observation är särskilt stadgat; så-
som sådan avdelning skall, därest ej
annat föreskrives, anses psykiatrisk
avdelning vid centralanstalt.

Enligt bestämmelser — — — — — lämplig vård.

När det — — — — — särskilda föreskrifter.

Tid, varunder — — — — — laga kraft.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

30 §.

Intagen är — — — — — lämplig fritidssysselsättning.

Gudstjänster och — — — — — av fångvårdsstyrelsen.

Främmande trosbekännare må efter styresmannens prövning mottaga *intagen* mottaga besök av präst eller besök av präst eller annan själasörjare inom *trossamfundet*.

34 §.

Brev eller — — — — — styresmannens tillstånd.

Intagen må ej förvägras att till svensk myndighet avsända skrift, som ej är anstötlig till sin avfattning, eller att eljest i den utsträckning det lämpligen kan ske avsända eller mottaga brev, som icke äro anstötliga eller med hänsyn till behandlingens syfte eller av annan särskild anledning olämpliga. Vill intagen avsända skrift som kan antagas vara avsedd att offentliggöras, prövar fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresmannen*, huruvida skriften må avsändas. Tillstånd må vägras, om skriften är anstötlig eller dess offentliggörande eljest finnes olämpligt.

Intagen må ej förvägras att till svensk myndighet avsända skrift, som ej är anstötlig till sin avfattning, eller att eljest i den utsträckning det lämpligen kan ske avsända eller mottaga brev, som icke äro anstötliga eller med hänsyn till behandlingens syfte eller av annan särskild anledning olämpliga. Vill intagen avsända skrift som kan antagas vara avsedd att offentliggöras, prövar fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresman vid fångvårdsanstalt*, huruvida skriften må avsändas. Tillstånd må vägras, om skriften är anstötlig eller dess offentliggörande eljest finnes olämpligt.

Brev från — — — — — förut granskats.

Om brev — — — — — underrättas därom.

36 §.

Fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresmannen* äger meddela intagen tillstånd att besöka närstående som är svårt sjuk eller bevista närståendes begravning, så ock att i annat fall, då med hänsyn till strafftidens längd eller eljest starka skäl äro därtill, lämna anstalten för viss kort tid, allt såframt fara för missbruk ej kan anses föreligga.

Fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresman vid fångvårdsanstalt* äger meddela intagen tillstånd att besöka närstående som är svårt sjuk eller bevista närståendes begravning, så ock att i annat fall, då med hänsyn till strafftidens längd eller eljest starka skäl äro därtill, lämna anstalten för viss kort tid, allt såframt fara för missbruk ej kan anses föreligga.

Tid, varunder — — — — — laga kraft.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

37 §.

Häktas intagen, — — — — — i verkställighetstiden.
 Finner i annat fall än i första stycket avses överåklagare eller rätten i anledning av åtal mot intagen att dennes personliga inställelse vid domstolen är påkallad, har styresmannen eller, om den intagne måste förflyttas till annan fångvårdsanstalt, fångvårdsstyrelsen att föranstalta därom. Sådan inställelse medför ej avbrott i verkställigheten.

Finner i annat fall än i första stycket avses överåklagare eller rätten i anledning av åtal mot intagen att dennes personliga inställelse vid domstolen är påkallad, har styresmannen eller, om den intagne måste förflyttas till annan fångvårdsanstalt, *styresman vid centralanstalt eller fångvårdsstyrelsen* att föranstalta därom. Sådan inställelse medför ej avbrott i verkställigheten.

Åtalas intagen, — — — — — i målet.

38 §.

Begär domstol eller annan myndighet, efter framställning av part eller eljest, att intagen skall inställas inför myndigheten för annat ändamål än i 37 § sägs, prövar fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresmannen*, huruvida det må ske.

Begär domstol eller annan myndighet, efter framställning av part eller eljest, att intagen skall inställas inför myndigheten för annat ändamål än i 37 § sägs, prövar fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresman vid fångvårdsanstalt*, huruvida det må ske.

Tid, varunder — — — — — laga kraft.

43 §.

Beträffande straff- eller — — — — — sådan undersökning.
 Undersökningen skall — — — — — berättelsens avgivande.

Inom anstaltsgrupp skall, i stället för vad som stadgas i första och andra styckena, gälla följande. Frågan om placering av straff- eller fängelsefånge skall, om det ådömda straffet uppgår till minst sex månader, upptagas till överläggning inför styresmannen vid centralanstalten så snart det kan ske och senast inom två veckor från det verkställighet på anstalt inom gruppen började. Vad nu sagts skall även gälla placering av annan intagen, då styresmannen vid central-

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

anstalten anser frågan därom tveksam eller eljest finner särskilt skäl till överläggning. Föreligger icke till ledning för placering och behandling tillräcklig kännedom om den intagne, åligger det styresmannen vid centralanstalten att skyndsamt föranstalta om den utredning som erfordras. Krävs för utredningen undersökning av den intagne, bör undersökningen utföras vid centralanstalten. Tillfälle bör beredas den intagne att före överläggningen eller, i den utsträckning det lämpligen kan ske, vid denna framföra sina önskemål.

Konungen äger förordna om undantag från bestämmelserna i denna paragraf beträffande särskild anstalt eller särskild grupp av intagna samt meddela de föreskrifter som därav påkallas.

49 §.

Fånge som — — — — — är avslutad.

Finner styresmannen, med hänsyn till fara för ordning och säkerhet inom anstalten eller för menlig inverkan fångarna emellan eller av annan särskild anledning erforderligt att fånge arbetar i enrum, må han förordna därom. Utan *fångvårdsstyrelsens* medgivande må sådant förordnande ej meddelas för längre tid än en månad varje halvår. Medgivande som nu sagts må ej avse förordnande för längre tid än sex månader varje gång.

Finner styresmannen, med hänsyn till fara för ordning och säkerhet inom anstalten eller för menlig inverkan fångarna emellan eller av annan särskild anledning erforderligt att fånge arbetar i enrum, må han förordna därom. Utan medgivande av *fångvårdsstyrelsen* eller, efter dess *bemyndigande*, av *styresman vid centralanstalt* må sådant förordnande ej meddelas för längre tid än en månad varje halvår. Medgivande som nu sagts må ej avse förordnande för längre tid än sex månader varje gång.

Då fånge — — — — — under arbetstiden.

53 §.

När det med hänsyn till strafftidens längd eller av annan särskild

När det med hänsyn till strafftidens längd eller av annan särskild

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

anledning finnes lämpligt och fara för missbruk ej kan anses föreligga, må fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresmannen* till förberedande av frigivningen medgiva, att fånge utför arbete hos arbetsgivare utom anstalten.

anledning finnes lämpligt och fara för missbruk ej kan anses föreligga, må fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, *styresman vid fångvårdsanstalt* till förberedande av frigivningen medgiva, att fånge utför arbete hos arbetsgivare utom anstalten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1953.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler fråga rörande *vissa ändringar i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m.* Föredraganden anför följande.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 mars 1951 tillkallades tre sakkunniga för att utreda frågan om omedelbara förbättringar inom fångvården och framlägga därav påkallade rekommendationer och förslag. I direktiven för de sakkunniga framhölls bland annat, att det vid sidan om en nydaning av fångvårdsanstalterna på längre sikt, vilken med nödvändighet måste kräva lång tid och avsevärda kostnader, erfordras åtgärder för en omedelbar förbättring av förhållandena inom fångvården. Till fullföljande av de provisoriska åtgärder, som under de senaste åren vidtagits, är det nödvändigt att fortlöpande ändra och upprusta äldre anstalter, vilka måste tagas i bruk under ganska lång tid framåt. Personalen måste få instruktioner och anvisningar för att kunna tillämpa modernare metoder för fångbehandling. Ordningen och disciplinen på anstalterna, de intagnas differentiering och sysselsättning, personalens fördelning mellan olika anstalter och tjänstgöringsschema angavs vidare såsom exempel på frågor, där partiella förbättringar framstår såsom angelägna. Det uppdrogs åt de sakkunniga att, på grundval av redan vidtagna förberedelser inom departementet och efter närmare utredning av problemen och genomgång av förhållandena på anstalterna, framlägga rekommendationer och förslag till praktiska åtgärder och anvisningar i syfte att åstadkomma en skyndsam förbättring av förhållandena inom fångvården genom ett så effektivt fullföljande av 1945 års straffverkställighetsreform som är möjligt inom ramen av tillgängliga resurser.

De sakkunniga (*1951 års fångvårdsutredning*)¹ har avlämnat flera förslag, vilka avser vissa disciplinförbättrande åtgärder (normaldagsschemat), utvidgning av fritidsverksamheten, de intagnas kontakt med yttervärlden (anstaltsbesökare), förbättring av personalens rekrytering och utbildning samt särbehandling av det yngre fångvårdsklientelet. De sålunda av utred-

¹ De sakkunniga¹ voro landshövdingen Thorwald Bergquist, ordförande, samt byråcheferna Torsten Eriksson och Bertil Forssell.

ningen föreslagna åtgärderna har i allt väsentligt blivit genomförda. Därefter har utredningen i ett slutbetänkande, som avlämnats den 15 juli 1952 (SOU 1952: 21), sammanfört vissa förslag till aktuella fångvårdsreformer. Dessa förslag avser i främsta rummet att vinna en effektivare behandling av de intagna genom en samverkan mellan fångvårdsanstalter i grupper, den s. k. räjongplanen.

Över betänkandet har yttranden inhämtats från myndigheter och sammanslutningar, och jag anhåller nu att få upptaga däri väckta frågor till behandling. I detta sammanhang vill jag dock i huvudsak endast ingå på sådana frågor som kan föranleda lagändring, och jag hemställer att i ett följande ärende få återkomma till de anslagsfrågor som sammanhänger därmed.

Utredningens förslag till räjongplan innebär att fångvårdsanstalterna skall sammanföras dels till lokalt bestämda räjonger för ordinärt manligt fångklientel och dels till vissa specialräjonger, nämligen en interneringsräjong för internerade, förvarade och vissa vårdfall samt en ungdomsräjong för dem som dömts till ungdomsfängelse och för unga manliga fångar, dömda till fängelse eller straffarbete. Kvinnoanstalten i Växjö skall stå utanför räjongindelningen. Utredningen framhåller, att spørsmålet angående internerings- och ungdomsräjongernas organisation bör närmare behandlas i samband med de utredningar inom långtidsplaneringen för fångvården, som pågår eller avses skola påbörjas. De första av dessa utredningar har resulterat i förslag till en ungdomsanstalt av helt ny typ (Roxtuna), som nu är under byggnad. För närvarande pågår utredning rörande omorganisation av abnormklientelets behandling (säkerhetsanstaltsutredningen), och vidare utredes frågor om internerings- och förvaringsinstitutet samt behandlingen av unga lagöverträdare inom strafflagberedningen. Med hänsyn till dessa förhållanden har jag icke för avsikt att nu föreslå några organisatoriska förändringar beträffande anstalter, som utredningen avsett för internerings- och ungdomsräjongerna. Jag skall därför i den följande redogörelsen för utredningens förslag och för däröver avgivna yttranden i huvudsak begränsa mig till vad förslaget innehåller beträffande det ordinära fångklientelet.

I betänkandet behandlas åtskilliga praktiska spørsmål, som icke omedelbart sammanhänger med räjongplanen och som icke heller är avsedda att i detta sammanhang utan först efter ytterligare utredningar inverka på anslagsäskandena. Sålunda har vid utredningen arbetsdriften blivit ingående behandlad och en betydande upprustning av denna föreslås. Beträffande jordbruket vid fångvårdsanstalter förordas en speciell utredning; det påvisas att fångvårdsjordbruk är mycket personalkrävande. Det ifrågasättes vidare, om icke byggnadsstyrelsen bör övertaga ansvaret för fångvårdens fastigheter genom att fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond överföres till byggnadsstyrelsens delfond. Utredningen föreslår att frågan härom upptages till behandling av 1947 års byggnadsstyrelseutredning. Slutligen föreslås vissa begränsningar i den allmänna fångregistre-

ringen. Beträffande nu angivna delar av betänkandet, vilka icke i detta sammanhang föranleder förslag till riksdagen, vill jag hänvisa till betänkandet.

Fångvårdsutredningens förslag.

I betänkandet redogöres till en början för nuvarande differentieringssystem inom fångvården. Rörande anstaltsorganisationen framhålles följande:

Antalet anstalter uppgick den 1 juni 1952 till 49. Vid denna beräkning har vissa till en huvudanstalt omedelbart anslutna öppenvårdsanläggningar hänförs till huvudanstalten. Fångantalet var vid samma tid 2 814. Organisationsmässigt är anstaltssystemet ganska invecklat och svåradministrerat.

Den största anstaltsgruppen utgörs av de slutna anstalter, som är avsedda för vanligt fångförvar, d. v. s. mottar häktade av båda könen samt straff- och fängelsefångar av manligt kön. Andra klienttyper kan också tillfälligt förvaras på dessa anstalter. Till denna grupp hör en del större anstalter med ett platsantal på 100 eller däröver: Långholmen, Malmö, Härlanda, Härnösand, Mariestad och Svartsjö. Vidare hör hit en del medelstora anstalter med ett platsantal av 40—65: Falun, Gävle, Karlskrona, Kristianstad, Vänersborg och Örebro, och slutligen en del småanstalter, med ett platsantal på 20—30: Halmstad, Hudiksvall, Jönköping, Luleå, Umeå, Visby, Östersund.

Speciella uppgifter inom fångvårdsorganisationen fyller följande anstalter för abnormfall: Hall, Håga, Karlstad, Norrköping, Kalmar, Västervik. För verkställighet av ungdomsfängelse används följande anstalter: Nyköping, Skenäs, Uppsala, Ystad. För unga straff- och fängelsefångar används Västerås. Kvinnor av alla fångkategorier intas i Växjö. Häktade av båda könen intas i samtliga nu senast nämnda anstalter utom Hall, Håga och Skenäs, vilka utslutande används för specialuppgifter.

Vid sidan av de egentliga anstalterna finns ett antal kolonier. Den 1 juni 1952 utgjorde de 18 med ett platsantal på ca 20—50. Flertalet av kolonierna utnyttjas för ordinärt fångklientel, en del dock för specialklientel.

Administrativt ledes anstalterna av styresmän i olika grader. De största och en del av de medelstora anstalterna har direktörer, de mindre föreståndare. — — — Av kolonierna är endast Singeshult förvaltningsmässigt självständigt, de andra är underställda vissa anstalter. Ett tjugotal mindre anstalter (14 slutna anstalter och 5 kolonier) är kassaanslutna till fångvårdsstyrelsen, vilket innebär att bokföring och utbetalningar ombesörjes av styrelsen. Andra kolonier är kassaanslutna till olika fångvårdsanstalter. Övriga anstalter har självständig kassaförvaltning med särskild redogörare och styresmannen såsom utbetalningsanordnare och på sådant sätt delaktig i redogöraransvaret. En mellanställning intar de psykiatriska avdelningarna vid Långholmen, Härlanda, Malmö, Härnösand och Västervik, likaså kroppssjukhuset vid Långholmen. Läkarna är självständiga chefer beträffande vården på avdelningarna, men dessa betraktas annars administrativt såsom en del av anstalten.

Varje anstalt har en anstaltsnämnd, bestående av en av Kungl. Maj:ts utsedd ordförande (domare eller eljest lagfaren), anstaltens styresman samt tre av länsstyrelsen utsedda personer, varav en befattningshavare vid

anstalten. Kungl. Maj:t utser ersättare för ordföranden och länsstyrelsen i mån av behov suppleanter för de övriga.

Utredningen övergår härefter till att behandla förfarandet vid intagningen i fångvårdsanstalt av de till tidsbestämt straff dömda och principerna för fördelningen av dem på olika anstalter. Därom framhålles, att fångvårdsstyrelsen utfärdar straffverkställighetsresolution, som anger tiden för s. k. obligatorisk villkorlig frigivning, samt anföres vidare följande:

Intagning i fångvårdsanstalt sker huvudsakligen efter följande principer. Den som inte är häktad intas vid den anstalt som fångvårdsstyrelsen bestämmer, sedan den fått del av domen. Verkställbarheten av domen provas i regel av fångvårdsstyrelsen. Polismyndigheten biträder vid den dömdes inställande. En dömd kan också få inställa sig på egen hand. I vissa fall kan myndighet, som mottagit nöjdförklaring, utan att inhämta besked från fångvårdsstyrelsen hänvisa en dömd till anstalt enligt vissa av fångvårdsstyrelsen meddelade engångsanvisningar. Den som är häktad börjar i regel verkställigheten vid den anstalt, där han redan är. Vissa intagna skall undergå s. k. verkställighetsundersökning, varom närmare nedan. Redan vid intagningen söker fångvårdsstyrelsen med stöd av domstolshandlingarna och andra tillgängliga upplysningar — beträffande recidivister det material som finns i det hos styrelsen förvarade centrala fängregistret (inklusive mappregistret) — göra den dömdes placering definitiv, i överensstämmelse med de principer som framgår av den nedan lämnade redogörelsen för placering i samband med verkställighetsundersökning.

Såsom ovan berörts stadgar verkställighetslagen att vissa intagna så snart som möjligt efter intagningen skall undergå en undersökning till ledning för behandlingen. Detta gäller straffångar och fängelseångar med en strafftid på minst sex månader (43 § verkställighetslagen) samt alla förvarade och internerade (63 §) och ungdomsfängelse ådömda (56 §). För straff- och fängelseångar föreskrivs att undersökningen skall vara såvitt möjligt fullständig och omfatta den intagnes levnadsomständigheter, personliga utveckling, hälsotillstånd, anlag och kunskaper. Undersökningen skall enligt fångvårdsstyrelsens anvisningar utföras av styresmannen vid den anstalt, där fången intagits för straffets undergående, under medverkan av anstaltens läkare. Berättelse över undersökningen jämte styresmannens och läkarens förslag angående fångens placering och behandling skall så snart ske kan och senast inom en månad efter intagningen insändas till fångvårdsstyrelsen. När särskilda omständigheter påkallar det, kan styrelsen medgiva högst en månads anstånd med avgivandet av berättelsen. — — —

Antalet enligt 43 § verkställighetslagen undersökta straff- och fängelseångar var under åren 1947—1951 resp. 1 019, 1 096, 1 269, 1 411 och 1 379. Enligt de bestämmelser, som fångvårdsstyrelsen utfärdade vid lagens ikraftträdande 1946, skulle undersökningarna av straff- och fängelseångar samlas till nio fångvårdsanstalter, nämligen Långholmen, Växjö, Visby, Malmö, Härlanda, Vänersborg, Östersund, Härnösand och Umeå. Dessa anstalter utvaldes dels med hänsyn till lämplig belägenhet i riket, dels för att kunna tillgodose kraven på medverkan av läkare med psykiatrisk skolning. År 1949 utökades denna grupp med en tionde anstalt, Örebro. Långholmen, Malmö, Härlanda och Härnösand har egen psykiatrisk avdelning, och de övriga anstalterna har sinnessjukhus i omedelbar närhet. De nämnda tio undersökningsstationerna rådde inte med arbetet, beroende på att styresmännens arbetsbörda betydligt ökades även på grund av andra vid verkställighetsreformen tillkomna arbetsuppgifter, att antalet undersökningar blev större än

beräknat och att psykiatrer och andra läkare inte stod till förfogande i erforderlig utsträckning. Då härtill kom nödvändigheten att begränsa transporter till och från undersökningsstationerna har undersökningarna efterhand fördelats på allt fler slutna anstalter för vanligt fångförvar, så att undersökningar numera utförs vid praktiskt taget alla sådana anstalter, ett 20-tal, samt även i undantagsfall vid öppna anstalter.

I praktiken gäller f. n., att en person som varit häktad i regel undersöks vid den anstalt där han sitter. Undantag görs bl. a. för den som anses behöva omedelbart förflyttas till en anstalt med tillgång till psykiater. Vid fördelning av undersökningsfall på fri fot söker man att som undersökningsanstalt anlita den anstalt, där man kan förvänta att den intagne kommer att bli mera definitivt placerad. I första hand gäller den av naturliga vårdsynpunkter betingade regeln, att en intagen bör få avtjäna straff i eller nära hemorten. Mycket ofta sker emellertid avvikelser av särskilda skäl. En jordbrukare hänvisas till jordbruksfängelset i Mariestad, en kroppssjuk till Långholmen, som har särskild kroppssjukavdelning, en mekaniker till en anstalt med mekanisk verkstad, den som förmodas vara lämplig som skrivbiträde till en anstalt, där sådant biträde behövs; medlemmarna av en dömdliga fördelas på olika anstalter o. s. v. Hänsyn tas även till vederbörande styresmans möjligheter att utföra undersökningar samt tillgången på lämplig läkare. Dessa förhållanden kan ju ändras från tid till annan.

Kvaliteten på undersökningarna är mycket växlande. Detta gäller såväl styresmännens som läkarnas insats. De läkare som medverkar är i stor utsträckning inte psykiatriskt skolade. I betydande omfattning måste till följd av bristen på läkare den medicinska sakkunskapen helt undvaras. Så skedde 1951 i omkring 250 fall. Bland annat fick ett 100-tal undersökningar vid anstalten på Härlanda, trots att där finns psykiatrisk avdelning, utföras utan medverkan av läkare.

Den föreskrivna normaltiden av högst en månad överskrids mycket ofta. En nyligen gjord utredning på fångvårdsstyrelsens socialbyrå visar att av 100 vid olika anstalter slumpvis uttagna fall, i vilka undersökning verkställdes, var genomsnittstiden för undersökningen 1 månad 26 dagar. Vid kortare strafftider såsom sex månader — ett år, föreligger verkställighetsundersökningen stundom ej förrän omedelbart inpå den intagnes frigivning. För att avhjälpa mera uttalad balans anvisar fångvårdsstyrelsen ibland särskild arbetskraft till vissa anstalter.

Styresmannen och läkaren — i den mån läkare över huvud taget medverkar — avger var sin undersökningsberättelse enligt fastställt formulär. Ofta nog samråder de ej med varandra för att komma fram till en enhetlig rekommendation för den intagnes behandling.

Bedömningen av verkställighetsundersökningen och ståndpunktstagandet till den intagnes fortsatta placering sker i fångvårdsstyrelsen. Om undersökningen utnynnats i förslag om den intagnes förflyttning till annan anstalt och fallet synes tveksamt sker remiss till de styresmän som anses böra höras. På grund av de handläggande tjänstemännens arbetsbörda kan ärendena inte alltid ägnas tillräcklig tid och omsorg. Detsamma gäller för övrigt ärenden om intagning av dömda på fri fot.

När en placering skett enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande, övergår det närmaste ansvaret för den intagnes behandling till styresmannen vid den anstalt, där den intagne befinner sig. Om verkställighetsundersökning skett, skall berättelsen däröver vara till fortsatt ledning för behandlingen. Vilken roll berättelsen spelar växlar mycket från fall till fall. Någon kontinuerlig uppsikt över att behandlingen blir den avsedda och önskliga förekommer ej utöver den ledning som styresmannen kan ha och den sporadiska

kontroll som fångvårdsstyrelsen kan utöva vid inspektioner eller när den intagnes förhållanden annars kommer under styrelsens prövning. Den intagne kan själv ta initiativ genom ansökningar till styresmannen eller fångvårdsstyrelsen. Styresmannen kan — om han har någon öppen avdelning eller koloni till förfogande — ordna med förflyttning dit. Han kan också göra ansökan hos fångvårdsstyrelsen om förflyttning av den intagne å ena sidan till öppen vård eller slutan anstalt med lämpligare arbete eller till sinnessjukavdelning etc. eller å andra sidan flyttning från koloni till slutan anstalt och flyttning från en slutan anstalt till en annan sådan med större disciplinära resurser.

Genom sitt centrala fångregister känner fångvårdsstyrelsen ständigt varje enskild anstalts bestånd av intagna. För varje gång en förflyttning sker eller eljest något inträffar som hör tas upp i registret — rymning, sjukhusvistelse, ny dom etc. — lämnar anstalten rapport till registret på s. k. besked, från vilka uppgiften införes på vederbörande registerkort. När den intagne avgår insändes ett avgångskort samt, i fall av villkorlig frigivning, vissa handlingar som därpå förvaras hos centrala fångregistret för att kunna rekvireras vid eventuellt kommande behov.

Utredningen fastslår, att behandlingen av de intagna, om den skall fylla de anspråk som en modern straffverkställighet ställer, i princip måste grundas på kunskap om varje intagens sociala förhistoria och ett kontinuerligt studium av hans personlighet. På grundval av de kunskaper man sålunda erhållit av den dömda får man sedan pröva sig fram i behandlingen; välja lämplig anstalt, lämplig avdelning, lämpligt arbete och förbereda de åtgärder som behöver vidtagas i samband med frigivningen — arbetsanställning, övervakning m. m.

Utredningen kritiserar härpå den nuvarande formen för verkställighetsundersökningar och anför därvid:

Den hittillsvarande formen för införskaffande av personupplysningar om den intagne, verkställighetsundersökningen, har — såsom framgår av redogörelsen — i praktiken visat uppenbara brister. Den föreskrivna medverkan av läkare har särskilt under senare tid i betydande omfattning lämnats av läkare, som inte har psykiatrisk utbildning, samt i ett påfallande stort antal fall helt uteblivit. Ett studium av berättelserna över verkställighetsundersökningarna visar, att kvaliteten är mycket ojämn. Styresmannens undersökning och läkarens undersökning utformas såsom från varandra fristående undersökningar, och endast i undantagsfall tycks undersökarna samråda med varandra för att söka komma fram till en enhetlig plan för behandlingen av den intagne. Synnerligen betänkligt är att den föreskrivna normaltiden för undersökningens utförande, en månad, så ofta överskrides, tydligen i flertalet fall. Genomsnittstiden synes för närvarande vara omkring två månader. Särskilt i de fall, där strafftiden inte har mera avsevärd längd, inverkar ett sådant uppskov med det slutliga ståndpunktstagandet till anstaltsplacering och vård mycket menligt. Det händer att verkställighetsundersökningen färdigställes så sent att den blir helt värdelös för sitt egentliga syfte.

Vid det omedelbara utnyttjandet av en verkställighetsundersökning är det en svår nackdel, att anstaltsplaceringen av den undersökte sker centralt från fångvårdsstyrelsen av tjänstemän, som inte har direkt kontakt med den intagne själv utan måste grunda sin inställning på de skriftliga rekommen-

dationerna från styresmän och läkare, vilkas kunskaper om de aktuella behandlingsresurserna inom fångvården enligt sakens natur måste vara begränsade, ofta nog blott till den egna anstalten. Det skriftliga förfarandet — som i fångvårdsstyrelsen ofta drages ut genom remisser till olika anstalter — är ett allvarligt hinder för en förnuftig planering av vården. Sedan väl en första anstaltsplacering skett på grundval av verkställighetsundersökningen, torde denna i fortsättningen av den intagnes behandling inte användas i den utsträckning som är avsedd.

Givetvis skulle den nuvarande ordningen för verkställighetsundersökningarna och deras utnyttjande kunna förbättras genom att tillräcklig och skollad personal anställdes vid vissa anstalter (undersökningsstationer) för att grundligt och snabbt utföra undersökningarna samt genom att socialbyrån i fångvårdsstyrelsen finge fullt tillräcklig och kvalificerad arbetskraft för ärenden rörande anstaltsplacering. Men genom dylika förbättringar inom ramen för det nuvarande systemet skulle inte vinnas det mål, som måste eftersträvas, nämligen att undersökningen och bedömningen av den intagne liksom uppgörandet av ett behandlingsprogram för honom koncentreras till personer, som har möjlighet till nära och fortlöpande kontakt med den intagne och som i fortsättningen kan följa behandlingen och auktoritativt ingripa i den intagnes förhållanden.

Det har alltså gällt att finna en organisatorisk form som undanröjer de nuvarande bristerna i fråga om den inledande undersökningen och bedömningen av de intagna och som tillika öppnar möjligheter för en mera metodisk fångbehandling. Eftersom den centrala myndigheten, fångvårdsstyrelsen, hur än arbetet där organiseras, inte kan handlägga dessa uppgifter i direkt personlig kontakt med den intagne och de för hans behandling närmast ansvariga, står endast den utvägen till buds att så långt det är möjligt decentralisera initialbedömningen av behandlingsbehoven och besluten angående hur behandlingen skall ske i praktiken.

Utredningen drar därefter upp vissa riktlinjer för hur förbättringar inom ramen av tillgängliga resurser skulle kunna ernås på såväl det behandlingsmässiga som det administrativa planet. Sina förslag sammanför utredningen under beteckningen *r ä j o n g p l a n e n*. I sina organisatoriska huvuddrag innebär räjongplanen följande.

Fångvårdsanstalterna fördelas administrativt i grupper, *r ä j o n g e r*. Varje räjong skall innehålla anstalter av olika typ, större och mindre, slutna och öppna. Inom räjongen skall en anstalt vara centralanstalt. Den skall vara den i vårdtekniskt avseende bäst utrustade, ha psykiatrisk avdelning, isoleringsavdelning m. m. Ingående utredningar angående nyintagnas sociala förhistoria samt psykiatrisk eller annan medicinsk bedömning verkställes enbart vid centralanstalten. Mindre utredningar (huvudsakligen innefattande materialgenomgång) verkställes vid alla anstalter. Till centralanstalten skall alltså skickas alla fångar för vilka en kvalificerad utredning och expertbedömning anses behövlig. Fångar som på grund av den korta strafftiden eller av annan orsak icke anses höra underkastas någon speciell undersökning sändes direkt till lämplig anstalt inom räjongen. Chefen för centralanstalten skall samtidigt vara räjongchef och i denna egenskap äga befogenhet att på lämpligt sätt fördela fångarna på räjongens anstalter. Centralanstaltens chefspsykiater skall tillika vara räjongpsykiater och i denna egenskap utöva en rådgivande verksamhet vid räjongens samtliga anstalter.

Medan ansvaret för den intagnes behandling skall åvila räjongchefen och räjongpsykiatern bör beslut angående villkorlig frigivning, yttranden angående nådeansökningar samt beslut i vissa disciplinärenden som inverkar på strafftidens längd — vilka ärenden nu handläggas av fångvårdsstyrelsen men enligt utredningens mening bör decentraliseras — ankomma på en r ä j o n g n ä m n d. Denna nämnd skall ha befogenhet att besöka alla anstalter inom räjongen. Utredningen framhåller att fördelen med en sådan nämnd består däri att denna kan, när den finner behöfligt, direkt höra den intagne under liknande betingelser som en domstol. Nackdelen skulle kunna ligga i att praxis bleve något skiftande. Utredningen har emellertid ansett fördelarna övertväga.

Differentieringen av klientelet och planläggningen av den individuella fångbehandlingen anser utredningen böra tillgå enligt följande:

På sätt som längre fram beskrives fördelas klientelet på de olika räjongerna. Räjongchefen avgör med ledning av tillgängliga handlingar huruvida särskild undersökning på centralanstalten skall äga rum. Sådan undersökning är som regel påkallad vid straff på sex månader eller längre tid, för såvitt man icke redan har alla erforderliga personupplysningar genom utlåående från tidigare sinnesundersökning, material från tidigare centralanstaltsundersökning eller därmed jämförliga uppgifter. Av den grupp som f. n. regelbundet underkastas straffverkställighetsundersökning bortfaller sålunda en icke ringa del. Å andra sidan bör naturligtvis i centralanstaltsundersökningen medtagas korttidsfångar som av särskilda skäl synes böra underkastas en sådan undersökning. Räjongchefen handlar med andra ord fritt i enlighet med av fångvårdsstyrelsen uppdragna allmänna riktlinjer för centralanstaltsundersökningarna.

Räjongchefens beslut om en första placering kan innebära, att den dömda skall direkt intagas på en av sidoanstalterna. Meddelande utgår då härom från räjongkontoret, och handlingarna översändes till vederbörande anstalt. Beslutet kan också innebära, att intagning skall äga rum på centralanstalten. I det senare fallet företages en personundersökning enligt följande mönster.

Snarast möjligt efter ankomsten till centralanstalten uppsökes den dömda av en fångvårdsassistent som efter samtal med honom och genomgång av hans handlingar skriver ner en del kortfattade uppgifter på en blankett. Denna blankett överlämnas till räjongpsykiatern som efter en kort undersökning avgör, huruvida en grundligare psykiatrisk och social genomgång är erforderlig eller om man kan på föreliggande uppgifter skrida till ett preliminärt behandlingsbeslut. I båda fallen tas ärendet upp på centralanstaltens *veckokollegium*.

Kollegiet sammanträder under ordförandeskap av räjongchefen. Därjämte deltar räjongpsykiatern, anstaltens souschef, fångvårdsassistent och kurator, räjongingenjören samt representanter för anstaltens personal inom arbetsdrift och tillsynstjänst. Vid sammanträdet överlägges angående nykomna fångars placering, omplacering av tidigare intagna och andra behandlingsfrågor. Räjongchefen beslutar ensam, men övriga deltagande har rätt att anteckna avvikande mening.

Fångvårdsassistenten sköter föredragningen beträffande de nykomna fallen. Psykiatern kompletterar med de uppgifter han har att lämna. Ingen-

dera skall emellertid stödja sin föredragning på skriftliga berättelser av den typ som utmärker de nuvarande verkställighetsundersökningarna. Den muntliga redogörelsen skall bygga på blankettanteckningar och det material som eljest föreligger. Efter sammanträdet gör fångvårdsassistenten ett kort skriftligt sammandrag av de uppgifter som vid sammanträdet betraktats som relevanta. Detta sammandrag tjänar som »huvud» i den verkställighetsjournal som upplägges för varje fånge och i vilken efter hand införes alla viktigare uppgifter om vad som beslutats eller vad som hänt den intagne under strafftiden.

Genom att på detta sätt begränsa skrivandet om fången till det väsentliga bör åtskillig tid kunna vinnas till behandlingen av honom.

Huruvida något beslut angående den intagnes behandling kan fattas vid det första tillfälle då hans ärende upptas av kollegiet, beror på materialet från undersökningen och naturligtvis främst på räjongpsykiaterns uppfattning huruvida en grundlig psykisk undersökning är erforderlig eller ej. Räjongingenjören bör också helst ha haft möjlighet att bilda sig en mening om vilket arbete som den intagne lämpligen bör sysselsättas i. Och den intagne bör själv få företräde för kollegiet och tala om sina önsknings.

Det första sammanträdet bör emellertid alltid resultera i en preliminär placering. En mera definitiv placering kan beslutas längre fram, då ärendet kan tas upp på nytt, sedan man kompletterat materialet eller haft rådrom att direkt iakttaga den dömde.

Blir beslutet, att den dömde förflyttas till annan anstalt inom räjongen, bör räjongchefen eller psykiatern, efter de besök som de gör vid vederbörande sidoanstalt, till kollegiet rapportera hur den dömde sköter sig och huruvida nya åtgärder är behövliga.

Kollegiet är ett informellt arbetande organ, tillkommet uteslutande i syfte att sammanföra erfarna fångvårdsmän till gemensam överläggning angående individuella behandlingsuppgifter. Även vid sidoanstalterna bör finnas dylika kollegier, sammansatta på det sätt som passar anstaltens storlek och arbetsförhållanden. Eftersom sidoanstalterna inte har personal för social eller psykiatrisk undersökning och befogenheten att besluta om anstaltsplacering endast tillkommer räjongchefen, blir givetvis uppgifterna för sidoanstaltens kollegium begränsade. Ehuru räjongchefen ensam beslutar om anstaltsplacering och förflyttning efter påbörjad behandling, bör han dock ta som en angelägen sak att före varje sådant beslut rådföra sig med chefen för den anstalt till vilken förflyttning skall äga rum. Alla anstaltschefer bör ha rätt att få avvikande mening antecknad i den dömdes verkställighetsjournal.

Utredningen understryker, att räjongplanen icke avser att beskära den självständighet och initiativrätt som för närvarande tillkommer anstaltscheferna.

Utredningen kommer därefter in på frågan om anstaltens uppdelning på räjonger och anför därvid bl. a.

Genom att man för varje anstaltsgrupp får en chef med betydande erfarenhet och kunnighet kan en omfattande decentralisering av ärenden äga rum från fångvårdsstyrelsen. Fångtransportsystemet kan förbilligas genom att antalet transporter begränsas, transportavstånden förminskas och transportlägenheterna bättre utnyttjas. För fångvårdsstyrelsen blir det även en vinst att en rad rutinsysslor avlastas och styrelsens chef samt högre befattningshavare härigenom får större möjligheter att ägna sig åt de betydelse-

fulla organisationsfrågorna. För anstalternas egen del innebär räjongplanen en förenkling och effektivisering av arbetet ledande till förbättrad kunskap om de intagna, större ansvar för behandlingens utformning i de enskilda fallen och friare utrymme för personliga initiativ.

Vår uppdelning av anstalterna på olika grupper bygger på att anstalterna Härnösand, Långholmen, Härlanda och Malmö, vilka samtliga har psykiatriska avdelningar, skall tjänstgöra som centralanstalter för var sin anstaltsgrupp, samtliga fyra grupper, som benämnes respektive norra, östra, västra och södra räjongen, avsedda för ordinärt fångklientel, d. v. s. intagna dömda till straffarbete eller fängelse. Anstalter som huvudsakligen avdelats till förvarade, internerade och vissa vårdfall (sinnessjuka straffångar m. fl.) sammanföres till en specialräjong, kallad interneringsräjongen. De anstalter som tjänstgör för behandlingen av intagna ådömda ungdomsfängelse samt om fångar dömda till straffarbete eller fängelse bildar ungdomsräjongen. Kvinnoanstalten i Växjö ingår icke i räjongsystemet.

Räjongerna för det ordinära klientelet har sammansatts på sådant sätt att antalet öppna platser motsvarar ungefär fjärdedelen av räjongens hela platsantal. Enligt dessa grunder föreslår vi följande räjongplan (reservplatser medräknade):

	Slutna platser	Öppna platser
<i>Norra räjongen.</i>		
Härnösand	117	
Falun	39	
Gävle	49	
Hudiksvall	20	
Östersund	21	
Umeå	22	
Luleå	21	
Sandsjön		46
Älgberget		47
Sörbyn		38
	289	131
Sammanlagt antal platser		420
<i>Östra räjongen.</i>		
Långholmen	609	
Svartsjö (m. Kungsgården)	70	30
Örebro	65	
Visby	23	
Bogesund		43
Gustafsström		40
Halmsjön		35
Näs (planerad)		45
Åby		26
	767	219
Sammanlagt antal platser		986
<i>Västra räjongen.</i>		
Härlanda	177	
Vänernborg	63	
Mariestad (Med Lockerud, Rödjan)	74	26

	Slutna platser	Öppna platser
Jönköping	39	
Måshult		42
Smälteryd		32
Ollestad		35
	353	135
Sammanlagt antal platser		488
<i>Södra räjongen.</i>		
Malmö	189	
Kristianstad	48	
Karlskrona	45	
Halmstad	27	
Singeslult		35
Skogsgård		35
Tygelsjö		30
Ödevata		45
	309	145
Sammanlagt antal platser		454

Utredningen beklagar, att det icke varit möjligt att uppdelade östra räjongen i två räjonger. Den enda anstalt, som skulle ha kunnat tjänstgöra som huvudanstalt, Mariestad, skulle kräva alltför dyrbar ombyggnad för att utredningen i dagens läge skulle kunna föreslå något sådant. Svårigheten att till anstalten förlägga en psykiatrisk avdelning har också medverkat till utredningens beslut att förordna anstaltens infogande i västra räjongen som en sidoanstalt.

Vidare föreslår utredningen att de fyra räjongerna bör ha var sitt upp-
t a g n i n g s o m r å d e bestämt med hänsyn till den dömdes kyrkobokföringsort och utredningen framlägger förslag till närmare uppdelning av områdena mellan räjongerna (s. 12). Utlänningar bör fördelas efter lämplighetshänsyn. Utredningen förutsätter dock, att det på grund av platstillgången vid de olika anstalterna icke är möjligt att alltid ansluta anstaltsbelägenheten och upptagningsområdet till varandra.

Beträffande de dömdas fördelning på räjonger anför utredningen:

Vi förutsätter att häktade, som enligt domstols beslut skall kvarbliva i häkte i avbidan på att domen vinner laga kraft, efter nöjdförklaring eller sedan domen eljest vunnit laga kraft mot dem, omedelbart anmäles till kyrkobokföringsortens centralanstalt för att därvarande räjongchef skall besluta om placeringen. Beslutet kan gå ut på att den dömda skall intagas på centralanstalten eller någon av dess sidoanstalter. Räjongchefen kan också när skäl föreligger, överenskomma med annan räjongchef om placering inom dennes räjong. Dömda på fri fot bör utplaceras till viss räjong av fångvårdsstyrelsen (i första rummet kyrkobokföringsortens räjong) sedan styrelsen gjort de utredningar som sammanhänger med undersökningarna angående straffdomens befordran till verkställighet. Räjongchefen får därefter avgöra anstaltsplaceringen. Ingenting hindrar emellertid att mellan fångvårdsstyrelsen och

råjongchefen överenskommes om att styrelsen direkt till vissa öppna anstalter placerar t. ex. rattfyllerister.

Förflyttningar mellan råjongerna bör, sedan råjongplaceringen en gång gjorts, endast ske i undantagsfall. Råjongcheferna bör direkt med varandra göra upp om sådana förflyttningar i individuella fall. Vid överbeläggning inom en råjong bör fångvårdsstyrelsen avgöra om gruppörflyttning till annan eller andra råjonger eller temporärt fördela frifotsfallen på andra råjonger än dem där de egentligen hör hemma.

Beträffande o m f a t t n i n g e n a v d e l e g e r i n g e n a v administrativa ärenden anför i betänkandet, att utredningen har övervägt att föreslå en delegering till råjongerna av dels den s. k. *straffrättsberäkningen* och dels den s. k. *verkställbarhetskontrollen* av utslag. Flertalet domar är otvivelaktigt av den enkla beskaffenhet att beräkningen av tiden för straffets slut, resp. dagen för den obligatoriska villkorliga frigivningen eller tidigaste dag för den fakultativa villkorliga frigivningen inte kan erbjuda några svårigheter för befattningshavare med råjongchefs kvalifikationer. För de invecklade fallen skulle man naturligtvis kunna behålla en rätt för råjongchefen att från fångvårdsstyrelsen inhämta upplysning. På grund av den tveksamhet som yppat sig i denna fråga vid överläggningar med de praktiskt initierade har utredningen emellertid inte ansett sig böra föreslå att en sådan delegering *nu* kommer till stånd. Verkställbarhetskontrollen är i regel ej heller av invecklad natur. Så länge straffrättsberäkningen sker av fångvårdsstyrelsen bör dock även verkställbarhetskontrollen utövas av densamma.

Härefter uppräknar utredningen de ärenden som enligt förslaget bör *delegeras från fångvårdsstyrelsen till råjongcheferna*, nämligen:

Anstaltsanvisningar inom råjongerna.

Förflyttningar mellan råjongerna av enskilda fall.

Beslut angående inställelser inför domstol eller annan myndighet enligt 37 och 38 §§ straffverkställighetslagen.

Ersättning för inställelsekostnad för avtjänande av straff.

Permission.

Frigång.

Arbete i enrum.

Sjukvård utom anstalten.

Understödsärenden.

Tandvård.

Ersättning för förstörda persedlar.

Disposition av arbetspremier.

Disposition av egna medel.

Bidrag till enskilda studier.

Publiceringstillstånd.

Ärenden, som enligt förslaget bör *delegeras från fångvårdsstyrelsen till råjongnämnderna*, är följande:

Yttranden till Kungl. Maj:t över ansökning om nåd.

Inräknande i strafftid av tid för vistelse utom anstalt.

Strafförlängning på grund av disciplinär förseelse.

Beslut enligt lagen om villkorlig frigivning.

Utredningen förordar, att fångvårdsstyrelsens fördelning av anslag för olika utgiftsändamål omläggas, så att varje räjong erhåller sin andel av anslagssumman, varefter räjongchefen fördelar det erhållna beloppet mellan de olika räjonganstalterna. Beträffande ärenden som delegeras från fångvårdsstyrelsen till räjongchefer bör styrelsen, enligt utredningens mening, självfallet äga befogenhet att ge anvisningar av principiell innebörd liksom även befogenhet att ändra räjongchefens beslut.

Enligt förslaget skall det kamerala arbetet organiseras räjongvis under ledning av en räjongkamrer som svarar för räjongens kassaförvaltning, centraliserad till centralanstalten efter samma principer som enligt 1941 års riksdags beslut gäller för de mindre fångvårdsanstalternas kassarörelse vilken för närvarande är centraliserad till fångvårdsstyrelsen. Sistnämnda centralisering bör vid räjongsystemets genomförande upphöra för alla anstalter utom de två som skall tillhöra ungdomsräjongen, Nyköping och Ystad. De självständiga redogörarna vid sidoanstalterna bör avskaffas och ersättas med kameralt utbildad biträdespersonal, vilken skall handha den ekonomiska redovisning som fortfarande måste ske på de enskilda anstalterna (avräkning med intagna och arbetsdrift, proviantredovisning samt förskottskassa). Beslut om utanordning bör, efter lämplig fördelning, meddelas av såväl räjongchef som souschef.

Utredningen framlägger en omfattande och detaljerad plan för arbetsdriftens utbyggnad, som jag dock icke nu skall behandla närmare. Av betydelse i detta sammanhang är emellertid, att ledningen av arbetsdriften inom var och en av de fyra räjongerna för vanligt fångförvar skall tillkomma en räjongingenjör. Till dennes arbetsuppgifter skall bland annat höra att biträda räjongchefen i frågor rörande de intagnas arbetsplacering, att kontrollera och besiktiga driften vid räjonganstalternas verkstäder, att granska och sammanställa produktionsstatistik och driftsbokföring för räjongerernas verkstadsdrift och att svara för centralanstaltens arbetsdrift. Tillkomsten av räjongingenjörsbefattningarna innebär en viss decentralisering av arbetsuppgifter från fångvårdsstyrelsen till räjongerna.

Enligt utredningens förslag skall läkare vid fångvårdsanstalterna i samband med räjongplanen organisatoriskt omläggas i följande riktning. Räjongpsykiatern bör öva uppsikt över all sjukvård åt de intagna vid samtliga anstalter i räjongen. Mer eller mindre fast knutna till anstalterna med hänsyn till dessas storlek bör finnas arvodesläkare för kroppssjukvård. Psykiatriska avdelningen, inklusive kroppssjukavdelningen, bör betraktas såsom en självständig anstalt i förhållande till centralanstalten i övrigt och ha räjongpsykiatern till styresman. Vid Långholmen bör emellertid på grund av anstaltens storlek undantag göras från regeln och den särskilt anställda kroppssjukläkaren vara självständig chef för sin sjukavdelning.

Utredningen avser att genom förslaget till räjongplan fångtransporterna i huvudsak skall kunna begränsas till anstalter, som ligger inom räjongen, och föreslår att dessa i allmänhet skall utföras med bil. Här om anför utredningen följande.

Utöver dessa ordinära transporter måste mellertid hänsyn också tas till de talrika domstolstransporterna av häktade och intagna som domstolen eljest rekviderar för att höra i något mål. Dessa sistnämnda transporter kan vanligen ej i förväg planeras med hänsyn till personaltillgång och andra praktiska skäl, utan de får ofta tas vid för anstalterna olämpliga tider, då personalen är fåtalig eller upptagen med andra transportuppgifter m. m. Åtskilligt kan emellertid vinnas i personalbesparingssyfte genom att de ordinära transporter mellan anstalterna samordnas och av räjongchefen förläggas till de för anstalterna lämpligaste tidpunkterna. Smidigast bör de kunna utföras, om varje räjong får sig tilldelad en särskild fångtransportbil med bilförare. Denna bil bör även kunna utnyttjas vid domstolsresorna och vid tjänstebesök på räjonganstalterna. Utan att kunna framlägga några beräkningar av ekonomisk natur, anser vi oss dock kunna utgå ifrån att besparingar bör uppkomma om sådana räjongbilar anskaffas, förutom den fördel som ligger i att passagerartågen befrias från de för många resenärer trivselstörande fångtransporterna. Vid förflyttningar av enskilda fångar från slutna anstalter till kolonier inom räjongen bör s. k. transportpermission kunna komma till vidgad användning.

Utredningen anför att räjongplanen bör genomföras efter hand från och med ingången av budgetåret 1953/54. Organiserandet av räjongerna bör ske genom en speciell organisationsavdelning, sammansatt av representanter för justitiedepartementet, fångvårdsstyrelsen och organisationsnämnden.

Vid betänkandet har fogats ett förslag till de för genomförande av räjongplanen erforderliga *l a g ä n d r i n g a r n a*. Härom anför utredningen att de behövliga ändringarna i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. och i lagen om villkorlig frigivning kan vidtagas antingen på så sätt att de införas direkt i de berörda lagarna eller också så att de sammanfattas i en särskild lag, som upphäver vad däremot strider i de nämnda båda lagarna. Utredningen har funnit den senare metoden lämpligast. Härvid har beaktats dels att det kan befinnas nödvändigt att genomföra räjongplanen stegvis och dels att man bör insamla erfarenheter av räjongsystemet under någon tid, innan man gör de definitiva omläggningar i straffverkställighetslagstiftningen som givetvis till slut ändå måste vidtagas.

Yttranden.

Yttranden över fångvårdsutredningens betänkande har efter remiss avgivits av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, fångvårdsstyrelsen, interneringsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden, strafflagberedningen, medicinalstyrelsen, statens organisationsnämnd, Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten, Svenska fångvårdssällskapet, Sveriges fångvårdsmannaförbund, Svenska psykiatriska föreningen samt Rättspsykiatriska föreningen. Dessutom har yttranden över vissa delar av betänkandet avgivits, av byggnadsstyrelsen såvitt avser fångvårdens fastigheter, av krigsmaterielverket och försvarets fabriksstyrelse såvitt avser fångvårdens arbetsdrift samt av Uppsala domkapitel och Frikyrkliga samarbetskommittén såvitt avser förslag om indragning av prästerliga tjänster vid vissa fångvårdsanstalter.

De allmänna riktlinjerna för den av utredningen föreslagna räjongplanen har vunnit gillande i flertalet yttranden. Sålunda finner *Svea hovrätt* i likhet med de sakkunniga, att räjongplanen erbjuder fördelar, vilka lämpligen bör komma en reformerad fångvård till godo. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser det vara betydelsefull, att bedömningen av de intagna och valet av behandlingsform lägges i händerna på personer med nära och fortlöpande kontakt med den intagne. Hovrätten uttalar att räjongplanen ur nu angivna synpunkt är väl ägnad att i organisatoriskt hänseende bilda grundval för en önskvärd förbättring av differentieringen och därmed av behandlingen i dess helhet, och hovrätten har icke funnit anledning till principiell anmärkning mot förslaget. *Statens organisationsnämnd* tillstyrker att räjongplanen genomföres och motiverar sin ståndpunkt med att hänvisa till de väsentliga fördelar som ligger däri, att möjlighet beredes att minska de vid nuvarande organisation stora fångtransportkostnaderna samt att vården av de intagna kan förbättras genom ökad personlig kontakt mellan dem och de om betydelsefulla detaljer i vården beslutande instanserna. *Strafflagberedningen* anför att det framlagda förslaget synes vara väl ägnat att uppfylla syftet att främja en ändamålsenlig behandling av de i fångvårdsanstalt intagna. En decentralisering av beslutanderätten angående differentieringen och behandlingen till dem som har en personlig kontakt med den intagne synes erbjuda stora fördelar och underlätta den individualiserade fångbehandling straffverkställighetslagen äsyftar. Beredningen tillstyrker därför förslaget om sammanförande av anstalter till grupper under lokal ledning. *Medicinalstyrelsen* framhåller det principiellt viktiga i att psykiatrisk sakkunskap beräknas stå till förfogande inom samtliga räjonger och att denna sakkunskap tillförsäkrats erforderlig initiativrätt. Ett genomförande av förslaget i denna del skulle med hänsyn till arten av det klientel, med vilket fångvården har att arbeta, enligt styrelsens mening tillgodose ett länge förefintligt behov. *Svenska psykiatriska föreningen* anser att planen innebär betydande fördelar framför nu gällande normer såväl ur behandlingssynpunkt som ur administrativ synpunkt. Särskilt synes behandlingssynpunkterna på ett helt annat sätt än tidigare ha beaktats. Föreningen hälsar med tillfredsställelse, att psykiatrisk sakkunskap genom planen i ökad utsträckning kommer att tagas i anspråk, vilket enligt föreningens mening varit ett länge känt behov. *Rättspsykiatriska föreningen* anför att föreningen kan helt instämma i det för räjongplanen angivna målet, att effektivisera fångvården såväl ur behandlingssynpunkt som i administrativt hänseende. Föreningen ansluter sig även till att behandlingen måste grunda sig på kunskap om varje intagens sociala förhistoria jämte ett kontinuerligt studium av hans personlighet samt att undersökningar och bedömningar av de intagna skall utföras av personer som har möjligheter till nära och fortlöpande kontakt med dem. Föreningen finner sålunda att räjongidén är värd att tillstyrkas; det organisatoriska underlaget för genomförandet finner föreningen emellertid vara otillräckligt.

Även personalföreningarna vid fångvården ansluter sig till räjongplanen. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* och *Svenska fångvårdssällskapet* ansluter sig sålunda, efter vissa detaljanmärkningar, i princip till förslaget. *Sveriges fångvårdsmannaförbund* anför att förslaget synes förbundet kunna ligga till grund för sådana förbättringar som är nödvändiga för en effektivisering av fångvården såväl ur behandlingssynpunkt som ur rent administrativ synpunkt. Förbundet hälsar därför förslaget med stor tillfredsställelse och förväntar att det kommer till utförande.

Fångvårdsstyrelsen ställer sig avvisande till förslaget. Styrelsen anför att en skyndsam förbättring av förhållandena inom fångvården enligt dess mening i första hand bör inriktas på att dels skaffa erforderligt utrymme och dels ombygga och modernisera de slutna anstalterna. I jämförelse härmed är andra åtgärder av underordnad betydelse. Detta gäller även räjongsystemet, som icke erbjuder någon lösning av nu berörda frågor. Såsom i det följande närmare utvecklas intar styrelsen den ståndpunkten, att det nuvarande undersökningsförfarandet bör bibehållas med vissa förenklingar och att en viss decentralisering bör ske men att denna bör komma till stånd genom en utsträckt delegation till de lokala styresmännen, varvid beslutanderätten i vissa fall bör göras beroende av samråd med anstaltsnämnden.

Även detaljerna i utredningens förslag till förbättrad differentiering och effektivisering av den individuella fångbehandlingen har i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran i yttrandena. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* framhåller att de föreslagna veckokollegierna synes ägnade att säkerställa ett allsidigt och på personlig kännedom om den intagne grundat bedömande av vad som för honom är den lämpligaste behandlingsformen. Möjligheten att bli hörd inför kollegiet och att där själv muntligen få framlägga sina önskemål måste vidare antagas vara av icke ringa betydelse för den intagne rent personligt genom att hos honom grundlägga en känsla av förtroende för att hans synpunkter uppmärksammas och blir beaktade. Sistnämnda förhållande kan i sin tur förutses komma att bidra till en för ett gott behandlingsresultat gynnsam attityd från den intagnes sida. Förbises bör heller icke den stimulerande effekt som samrådet i kollegiets form är ägnad att medföra hos den i den dagliga rutinen med behandlingen närmast sysselsatta personalen inom arbetsdrift och tillsynstjänst och som i form av ökat intresse och ansvarsmedvetande kan beräknas omedelbart komma behandlingen till godo och inom anstalten bidra till en för behandlingen gynnsam positiv atmosfär i förhållandet mellan berörda personal och de intagna. *Hovrätten* framhåller vidare att den reform av verkställighetsundersökningen som innefattas i räjongplanen erbjuder en snabb och betydligt förenklad, ehuru därför säkerligen icke mindre tillförlitlig, procedur för flertalet fall och måste därigenom innebära stora fördelar vid jämförelse med nuvarande praxis. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* anser nödvändigt att en förändring kommer till stånd beträffande de s. k. verkställighetsundersökningarna. På grund av de alltmer hopade verkställighetsfallen har antalet undersökningar ökat i

betydande grad. Därtill kommer att bristen på psykiatrer är ganska kännbar. Föreningen delar de sakkunnigas uppfattning om behovet av ett förenklat förfarande med avseende å verkställighetsundersökningarna.

Svenska fångvårdssällskapet framhåller, att de nuvarande reglerna för differentieringen icke varit lätta att tillämpa, samt uttalar vidare:

Genom att räjongplanen rekommenderar en överflyttning från fångvårdsstyrelsen till olika centralanstalter av beslutanderätten i differentieringsfrågorna har man slagit in på en väg, som möjliggör en prövning av fördelningsfrågan efter omedelbar personlig konfrontation med vederbörande intern i stället för pappersprövning. Härigenom kommer också beslutanderätten att vila hos dem som bär det närmaste ansvaret för behandlingen. Psykologiskt bör en sådan anordning sporra vederbörande till att lösa placementsfrågorna så idealiskt som möjligt. Uppenbarligen förutsätter emellertid ett sådant system att de ledande inom varje räjong har förståelse för de mindre anstalternas begränsade resurser och är villiga att till huvudanstalten återtaga en intagen, vars utplacering på annan anstalt inom räjongen icke lett till önskat resultat.

I differentieringshänseende skulle alltså räjongplanen medföra en nyordning inte bara vad beträffar initialbeslutet om anstaltsplacering utan också när det gäller klienternas fortsatta behandling under anstaltssejournen: räjongcentralen skulle fortlöpande hålla sig å jour med behandlingsgången för varje intern under hela hans anstaltsvistelse.

Under förutsättning att lokalanstalterna får bibehålla en betydande självständighet i vårdarbetet, kan förslaget också i denna del tillstyrkas. De sakkunnigas uttalande i denna fråga förtjänar starkt understrykas. En gammal erfarenhet säger nämligen, att arbetsglädje och lust att ta initiativ nära sammanhänger med graden av ansvar. Utan överdrift torde kunna sägas att just självständigheten och ansvaret varit de faktorer, som mer än mycket annat sporrat anstaltscheferna i deras många gånger pressande uppgifter. För internerna är det av fundamental betydelse att kunna vända sig till anstaltschefen som auktoritet och rådgivare, men detta förutsätter självfallet, att chefens ställning berättigar honom att ge besked. Fångvårdens anstaltsförhållanden har här inte på minsta vis skilt sig från andra vårdområden, t. ex. ungdomsvårdsskolorna eller alkoholistanstalterna. Centralanstalten inom varje räjong kan väl utöva en allmän uppsikt över de till räjongen hörande anstalterna men ansvaret för den direkta klientelbehandlingen varken bör eller kan undandragas styresmännen på lokalanstalterna. Av detta följer att även de lokala anstaltsnämnderna även i fortsättningen bör bibehålla sin auktoritativa ställning. Detta att samtliga befattningshavare på en lokalanstalt *tillsammans* svarar för uppgifterna och i samråd med *den egna* anstaltsnämnden ställer på bästa sätt för klientelet, innebär anstaltspedagogiskt något mycket värdefullt.

Sällskapet understryker vidare, att ett lyckligt resultat i vad gäller klienteldifferentieringen kan ernås först om det finns nöjaktig tillgång på anstalter och en viss platsreserv. Med nuvarande klienteltillströmning kvarstår behovet av nya anstalter.

Strafflagberedningen ställer sig tveksam till att räjongchef enligt förslaget skall ha möjlighet att utan föregående verkställighetsundersökning anstaltsplacera även sådana som dömts till längre strafftid än sex månader.

Fångvårdsstyrelsen anser, att bristerna i det nuvarande differentierings-

systemet främst beror på två faktorer, nämligen att antalet verkställighetsundersökningar blivit så väsentligt mycket större än man räknat med vid nya verkställighetslagens ikraftträdande och att tillgången på psykiatrer är otillräckliga. Antalet undersökningar, som beräknats till 600 å 700 årligen, utgjorde 1 019 år 1947, 1 296 år 1948, 1 411 år 1950 och 1 379 år 1951. Läkartjänsterna vid sinnessjukavdelningarna har under senare år ofta stått vakanta. Av de under 1951 utförda undersökningarna har 180 utförts av styresman och av heltidsanställd psykiater, 953 av styresman och av läkare som uppbar ersättning, d. v. s. av deltidanställd läkare eller av läkare utifrån och 246 utan läkares medverkan, d. v. s. av styresmannen ensam. Styrelsen har med ledning av 1951 års siffror låtit göra en ungefärlig sammanställning av hur antalet undersökningar skulle fördela sig på de fyra centralanstalterna, därest räjongplanen genomfördes. Sammanställningen utvisar följande:

Centralanstalt	enligt räjongplan (omkring)	Antal undersökningar		
		år 1951	av heltids- anställda psykiatrer	Därav av annan läkare
Härnösand	343	89	0	89
Långholmen	422	324	0	324
Härlanda	251	113	11	0
Malmö	254	165	165	—

Fångvårdsstyrelsen anför vidare följande:

De heltidsanställda psykiaterna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar äro i hög grad betungade av sinnesundersökningarna. Å Långholmen kunna psykiaterna icke alls och å Härlanda endast i ringa grad utföra verkställighetsundersökningar. Att icke heller läkare utifrån medverkat vid verkställighetsundersökningarna å Härlanda beror på att det i Göteborg varit omöjligt att erhålla läkare för uppgiften. Vid anstalten i Malmö har överläkaren utfört samtliga 165 verkställighetsundersökningar; i gengäld ha sinnesundersökningarna till stor del omhänderhafts av läkare utifrån mot ersättning. Hur länge detta gynnsamma förhållande kan bestå är omöjligt att förutse; sinnesundersökningarna har emellertid denna höst visat en oroväckande stegring.

Vid Härnösandsanstalten är överläkartjänsten vakant sedan flera år tillbaka. Vakanta läkartjänster är en vanlig företeelse inom både fångvård och sinnessjukvård.

Att i en tid av allmän läkarbrist övergå till en undersökningsorganisation som bygger på ett utökat antal fast anställda psykiatrer måste styrelsen bestämt avråda ifrån. Vad det nu gäller är att tillvarata de utomstående krafter som mot ersättning vilja utföra undersökningar. Fångvårdsstyrelsen hade i sina anslagsäskanden till 1952 års riksdag föreslagit, att ersättningen för varje verkställighetsundersökning skulle höjas från 30 kronor till 60 kronor; höjningen stannade vid 5 kronor samtidigt som arvodet för s. k. summariska läkarundersökningar före domen höjdes från 30 kronor till 75 kronor. Styrelsen har i sina petita hösten 1952 ånyo föreslagit en höjning av arvodet för verkställighetsundersökningar till 60 kronor. Om höjningen genomföres, har man anledning förmoda att flera läkare bli villiga att åtaga sig dylika uppdrag; en liknande effekt kunde konstateras när år 1949

ersättningen för av utomstående psykiater utförda sinnesundersökningar höjdes.

Det dröjsmål med utförande av verkställighetsundersökningarna, som påtalas av de sakkunniga, beror, utom på bristen på läkare, också på den omständigheten, att styresmännen i vissa fall icke hinna med sin del av undersökningen. Härutinnan kan en förbättring åstadkommas genom en förstärkning av arbetskrafterna inom anstaltsadministrationen. Jämväl i detta avseende har styrelsen framfört förslag i sina anslagsäskanden innevarande höst.

Det numera tillämpade systemet att häktade personer undersökas på den anstalt, där de befinna sig när domen blir verkställbar, har medfört den fördelen att de i regel icke, såsom fallet var när undersökningarna utfördes på endast nio anstalter, behöva förflyttas för att undergå undersökning. När undersökningen är avslutad, får större delen av de undersökta kvarstanna på anstalten. Redan 1949 kunde de gynnsamma verkningarna av ett decentraliserat undersökningsförfarande konstateras, och därefter ha förhållandena ytterligare förbättrats. Till belysande härav vill styrelsen meddela, att under första halvåret 1949 undersöktes sammanlagt 460 straff- och fängelsefångar, som voro häktade när domen blev verkställbar. Av dessa fingo 262 kvarstanna för undersökning å häktningsanstalten, medan 198 (43 procent) förflyttades. För första kvartalet 1951 voro motsvarande tal: antalet undersökta 262, kvarhållna för undersökning 187, förflyttade 75 (24,4 procent).

Beträffande icke-häktade straffångar och fängelsefångar saknas färdigställt material för tidigare år. Siffrorna för första kvartalet 1951 voro följande: antal undersökta 134, kvarhållna för undersökning å intagningsanstalten 117, förflyttade 17 (12,7 procent).

Beträffande förflyttningar med anledning av bland annat förslag i verkställighetsundersökningen — alltså sedan denna slutförts — kan meddelas, att dessa förflyttningar beträffande de ovannämnda under första halvåret 1949 undersökta 460 straff- och fängelsefångarna uppgingo till omkring 50 procent. Motsvarande tal för första kvartalet 1952 var 30 procent (81 av 262).

Av de nu lämnade uppgifterna torde framgå att vid oförändrat antal verkställighetsundersökningar antalet förflyttningar måste ökas i betydande utsträckning, därest undersökningarna skola, i vad gäller straffångar och fängelsefångar, koncentreras till fyra anstalter. Den största delen av sådana dömda som skola undersökas, måste nämligen med anledning av undersökningen förflyttas dels *till* centralanstalten, dels *från* centralanstalten, det senare bland annat för att fortast möjligt ge plats åt nya undersökningsfall. Denna anordning kommer att bli dyrbar för statsverket (jämför statsrevisorernas uttalande i berättelsen 1949).

De nuvarande bestämmelserna angående verkställighetsundersökningar äro i vissa avseenden alltför stela. Bestämmelserna borde uppmjukas så att enligt anvisningar som meddelas av fångvårdsstyrelsen undersökning i vissa fall kan verkställas utan medverkan av läkare, t. ex. när fullständig sinnesundersökning redan föreligger eller när särskild förundersökning är förenad med s. k. summarisk läkarundersökning av tillfredsställande beskaffenhet. Styrelsen borde vidare äga befogenhet att genom särskilda anvisningar väsentligt begränsa undersökningens omfattning, t. ex. genom att en nyligen utförd verkställighetsundersökning förses med kompletterande upplysningar, ägnade att belysa nytillkomna omständigheter. Samma procedur kan i många fall tillämpas när ingående personuppgifter stå att få i särskilda förundersökningen och den summariska läkarundersökningen. Utan

att frågå det praktiskt och principiellt viktiga kravet att tillbörlig uppmärksamhet ägnas åt de dömdas personliga förhållanden och att tillförlitligt informationsmaterial kommer att stå till anstalts- och eftervårdsmyndigheternas förfogande, bör man så långt möjligt begränsa det härav föranledda arbetet och undvika upprepningar av redan gjorda anteckningar. Med nu angivna jämkningar skulle det nuvarande systemet innebära ett rationellt utnyttjande av förundersökningshandlingar m. m., kompletterade med anstaltspersonalens iakttagelser. I jämförelse härmed innebär de sakkunnigas förslag ett steg tillbaka.

En åtgärd i syfte att väsentligt inskränka antalet fall, som över huvud taget bli föremål för undersökning, står i tydlig motsättning till de redan under verkställighetslagens förberedande och under remissbehandlingen uttalade önskemålen att området för undersökningen skulle utvidgas. Det obligatoriska undersökningsförfarandet bör med de förenklingar som ovan angivits bibehållas i nuvarande omfattning. Som motivering härför kan bland annat anföras att det, såsom departementschefen uttalade i proposition nr 342 år 1945, är av vikt att få en så god bild som möjligt av sådana intagnas personliga förhållanden som skola villkorligt frigivas.

Beträffande det s. k. veckokollegiet gör fångvårdsstyrelsen vissa erinringar:

Då styresmännen vid sidoanstalterna i regel icke kunna närvara vid kollegiets sammanträden och ej heller som regel intagna, vilkas sak är före, inträffar i många fall det egendomliga förhållandet, att kollegiet avhandlar frågor rörande intagna utan att vare sig den intagne själv eller någon befattningshavare med personlig kännedom om honom är närvarande. Om styresmannens skyldighet att hålla regelbundna sammankomster med befattningshavarna vid anstalten stadgas i 38 § Kungl. Maj:ts instruktion för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna. Om som i betänkandet föreslås sammankomster med ett begränsat antal deltagare skola hållas varje vecka, kunna dessa sammanträden bli till stort gagn. Men överläggningarna böra enligt styrelsens mening begränsas till det klientel, som medlemmarna ha personlig kännedom om, d. v. s. klientelet på den egentliga anstalten.

Vad styrelsen ville beteckna som önskvärt är att styresman, läkare och andra befattningshavare vid en grupp anstalter kunna erhålla tillfälle att komma tillsammans för ömsesidig information och för att diskutera aktuella behandlingsproblem. Vid sådana överläggningar kan det ofta vara lämpligt, att styresman eller läkare redogör för vissa problemfall, och att man sedan överlägger om de lämpligaste behandlingsmetoderna. Härför erfordras varken råjongplan eller omläggning av det nuvarande systemet i övrigt utan endast ökade medel till reseersättningar.

Fångvårdsstyrelsen tillstyrker vidare att chefen för psykiatrisk avdelning tjänstgör såsom konsult för ett antal anstalter inom distriktet. I en tid av allmän brist på psykiatrer bör anordningen genomföras successivt. Den förutsätter icke befintligheten av någon råjongplan i den mening de sakkunniga föreslagit.

Den av fångvårdsstyrelsen i dess förut återgivna yttrande berörda bristen på psykiatrer behandlas i flera andra yttranden. *Svea hovrätt* framhåller att det för den närmaste framtiden icke synes möjligt att förvärva kvalificerad personal för de betydelsefulla befattningarna såsom läkare vid de psykiatriska avdelningarna. I varje fall torde det icke kunna ske utan att andra,

med sjukvård och sinnesundersökning sammanhängande samhällsintressen åtminstone temporärt eftersättes. Hovrätten anser detta innefatta så allvarliga betänkligheter, att den föreslagna reformplanen icke kan förordas till genomförande, förrän det står klart att erforderliga förutsättningar är för handen. *Medicinalstyrelsen* anför att tillgången på fullt utbildade läkare för detta specialfack för närvarande är så ringa, att besättandet av befintliga överläkartjänster inom den statliga sinnessjukvården med fullt kompetenta innehavare är förenat med en viss svårighet. Styrelsen har därför under senare år varit mycket återhållsam vid framläggande av förslag om inrättandet av nya överläkartjänster, även i sådana fall, där en utökning av arbetskrafterna varit mycket starkt motiverad. Inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, både det inom fångvården befintliga och det till den statliga sinnessjukvården anslutna, är detta underskott på fullt utbildade psykiatrer ännu mera uttalat. För närvarande är således icke mindre än 3 överläkartjänster av 14 sedan länge vakanta. Styrelsen anser sig ej kunna göra något uttalande, huruvida de föreslagna fyra nya tjänsterna såsom råjongpsykiatrer kommer att bli mera begärliga än fångvårdens nuvarande överläkartjänster. Det torde knappast vara troligt, att i den nuvarande slutna allmänna sinnessjukvården anställda överläkare skulle övergå till befattningar i den nya organisationen. Inrättandet av de fyra nya läkartjänsterna, för vilka oavvisligen måste krävas överläkarbehörighet, kommer i vart fall att än mer understryka personalbristen inom psykiaterkåren, tagen som en helhet.

Svenska psykiatriska föreningen anser det osäkert, om de föreslagna nya psykiaterbefattningarna helt kan tillgodose behovet av ökad psykiatrisk sakkunskap och huruvida råjongpsykiatrerna kommer att medhinna alla skisserade arbetsuppgifter. Enligt föreningens mening råder disproportion mellan antalet högre och lägre tjänster. Ur rekryteringssynpunkt erfordras flera lägre tjänster. Vidare hade bort föreslås en klarare uppdelning av arbetsuppgifterna mellan råjongpsykiatern och överläkaren med rättspsykiatriska undersökningar. Föreningen påpekar slutligen, att utökningen av antalet psykiatrer står och faller med tillgången på utbildade psykiatrer. På grund av bristen på sådana anser föreningen denna del av planen för närvarande praktiskt ogenomförbar.

Rättspsykiatriska föreningen framhåller, att de nuvarande resurserna för vård och undersökning av psykiskt abnorma fångar och häktade är alltför bristfälliga för den föreslagna reformens genomförande. Fångvårdens sinnessjukavdelningar är otillräckliga och ofullständigt utrustade både i medicinska och arbetsterapeutiska hänseenden. Läkarna har endast genom eftersättande av ett flertal önskvärda och behövliga arbetsuppgifter nödortfikt kunnat hålla verksamheten flytande. Råjongplanen kommer att utan läkarnas medverkan hänga i luften. För att kunna fullgöra sina uppgifter måste läkarna ha nödvändiga resurser till förfogande. Då detta icke är fallet, kommer planen i väsentliga delar att bli en skrivbordsprodukt utan förankring i verkligheten. Inom föreningen har rått full enighet att planen

icke är genomförbar på grund av bristande resurser för den psykiatriska verksamheten. Föreningen konstaterar, att utredningen ålagt räjongpsykiatern en enorm arbetsbörda men icke sört för tillfredsställande hjälp åt denne att utföra arbetet. Föreningen anför härom:

Icke i något sammanhang har utredningen tagit upp frågan om expeditionslokaler åt räjongpsykiatern, skrivhjälp i form av sekreterare samt behovet av socialkurator eller sköterska som assistent under den mångskiftande verksamheten. Det må anmärkas att varken vid Rättspsykiatriska kliniken eller vid sinnessjukavdelningen i Malmö finnes något arbetsrum disponibelt för en ytterligare överläkare. Den svåra lokalbristen även för läkarna och deras assistenter vid sinnessjukavdelningarna förbigår utredningen helt och hållet.

Det är möjligt att en räjongpsykiater, om behövt antal vårdplatser och nyss nämnda personliga assistenter ställes till förfogande, skulle kunna fylla sina arbetsuppgifter inom en sådan geografiskt sett begränsad räjong som den södra med ett fångantal av ungefär 300. Men att en enda läkare skulle kunna sköta den ofantliga östra räjongen med i runt tal 1 000 fångar är helt enkelt otänkbart. Ej heller den norra räjongen kan handhavas av en läkare på grund av de väldiga avstånden. Man kan fråga sig vem som skall ansvara för räjongens psykiatriska avdelning då räjongpsykiatern befinner sig på resor, vilka särskilt inom norra räjongen med en utsträckning från Luleå till södra Dalarna måste taga mycken tid i anspråk.

Föreningen understryker vidare, att antalet psykiatrer för närvarande är otillräckligt för räjongplanens genomförande i sin helhet. Möjligen kunde södra räjongen försöksvis organiseras. Där finnes psykiatrisk sakkunskap att tillgå under förutsättning att nödiga resurser ställes till förfogande.

Den av fångvårdssällskapet berörda frågan om lokalanstalternas självständiga ställning upptages även i några andra yttranden. *Svea hovrätt* påpekar att den koncentration, som ligger i inrättandet av räjongchefsinstitutionen, icke är till fördel från alla synpunkter. Särskilt understryker hovrätten, att omorganisationen innebär en viss fara för den viktiga sidan av de intagnas behandling, som rör den personliga kontakten mellan de intagna och personalen inom fångvården. Räjongchefen har uppenbarligen icke möjlighet att i det särskilda fallet följa behandlingen på samma sätt som styresmannen för den anstalt, där den intagna är placerad; och det är angeläget att såväl vid organisationens uppläggning som i det praktiska genomförandet sörja för att de lokala myndigheterna (styresmän och nämnder) i största möjliga utsträckning blir bibehållna vid ansvaret för de intagnas behandling och för förhållandena i övrigt på de särskilda anstalterna. *Fångvårdsstyrelsen* framhåller att till huvudprinciperna i verkställighetslagen hör att varje styresman på eget ansvar beslutar rörande de intagnas behandling med den begränsningen, att viss beslutanderätt är förbehållen fångvårdsstyrelsen, en begränsning som efter hand fått minskad omfattning genom en vidgad delegation till den lokale styresmannen. Denna självständighet i tjänsteutövningen är ägnad att främja styresmännens initiativkraft och deras intresse för anstaltsarbetet. Under inga förhållanden bör det enligt styrelsens mening ifrågakomma att beskära beslutanderätten

genom delegation till chefen för en centralanstalt. Den ene styresmannen bör icke få äga bestämmanderätt inom den andres arbetsområde.

Utredningens förslag att inrätta r ä j o n g n ä m n d e r och arbetsuppgifterna för dessa nämnder behandlas i några yttranden. Sålunda finner *strafflagberedningen* det vara tillfredsställande att vidgade uppgifter lägges på nämnderna och tillstyrker den av utredningen föreslagna uppdelningen av arbetsuppgifterna mellan räjong- och anstaltsnämnder. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* hälsar med tillfredsställelse inrättandet av räjongnämnder och överförandet på dessa av beslutanderätten i ett flertal ärenden, som nu avgöres av fångvårdsstyrelsen. Nämndernas sammansättning, arbetsform och uppgifter finner hovrätten stå i god överensstämmelse med räjongplanens syfte. *Fångvårdsstyrelsen* begränsar sig till att framhålla det intrång i de lokala anstaltsnämndernas funktion som förslaget i denna del skulle medföra. Det föreslagna bortflyttandet från fångvårdsstyrelsen av beslutanderätten i frågor om fakultativ villkorlig frigivning, åtgärder beträffande villkorligt frigivna ävensom sådana verkställighetsfrågor, i vilka beslutet inverkar på strafftidens längd, bör enligt styrelsen ske i den formen, att det blir den lokala anstaltsnämnden som under ordförandeskap av domaren i orten beslutar efter muntlig och omedelbar handläggning. Hur proceduren skall ordnas när det gäller frågor om förverkande m. m. torde behöva ytterligare övervägas. En förutsättning för den föreslagna överflyttningen av sistnämnda frågor bör vara att man kan få till stånd en på muntlighet och omedelbarhet grundad handläggning hos ett lokalt organ. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* ställer sig ytterst tveksam mot att räjongnämnder inrättas redan nu. Svårigheter kan väntas uppstå att tillfredsställande rekrytera nämnderna med personer som är villiga och kan offra så mycken tid som ett ledamotskap i en dylik nämnd i verkligheten innebär. Vidare kommer praxis att bli skiftande i flera viktiga ärendesgrupper, som nu bedömes enhetligt i fångvårdsstyrelsen men föreslås överflyttade till nämnderna. *Föreningen* anser att räjongplanen kan genomföras utan att nämnderna inrättas redan nu. Även *Svenska fångvårdssällskapet* uttalar farhågor för att praxis kan bli skiftande i viktiga frågor, om avgörandet överflyttas till nämnderna.

Vad härefter angår de skilda anstalternas uppdelning på räjonger har utredningens förslag i denna del icke mött någon gensaga från remissinstanserna.

Däremot har vad utredningen föreslagit om att varje räjong skulle ha sitt upptagningsområde bestämt med hänsyn till kyrkobokföringsområdet och de dömdas fördelning på räjonger kritiserats i några remissyttranden. *Fångvårdsstyrelsen* framhåller, att styrelsen för närvarande bestämmer på vilka anstalter sådana personer som icke är häktade, s. k. frifotingar, skall placeras. Antalet fall uppgår till omkring 2 000 per år. Den första placeringen blir i regel definitiv. Styrelsen frågar sig vad utredningens förslag om att styrelsen skall bestämma räjong men

icke anstalt tjäna för syfte. Det väsentliga som nu vinnes genom fångvårdsstyrelsens prövning är att de öppna anstalterna beläggas. Det föreslagna systemet medför ökat skrivarbete och tidsutdräkt. Synpunkten att bestämmelserna om klienteletts fördelning på öppna och slutna anstalter måste vara så smidiga att erforderlig hänsyn toges till anstaltsutrymme och arbetsfördelning hade icke tillräckligt beaktats i betänkandet. Styrelsen anför vidare:

När anstaltsorganisationen i sin helhet, såsom fallet är i vårt land, saknar tillräckliga reserver, är det icke möjligt att på förhand bestämma att varje för vanligt fångförvar avsedd anstalt skall helt eller delvis användas för en viss klientelgrupp. Inskränktes valet av anstalt beträffande både häktade och frifotingar till det begränsade antal anstalter, som finnes inom en viss räjong, torde det snart visa sig, att anstalterna inom samma räjong icke äro så utrustade att de kunna ge den intagne den behandling som är gynnsammast för honom; i vissa fall blir resultatet att öppen anstaltsvård icke kommer till användning i möjlig omfattning. Långt mer än den utomstående torde förmoda måste man, inte minst när det gäller ungdom, bestämma anstaltsplaceringen efter styresmannens och övriga befattningshavares kompetens ävensom med hänsyn till de arbeten, som bedrivs på varje särskild anstalt. Vissa hänsyn tagas även till den dömdes egna önskemål. Att såsom föreslagits göra kyrkobokföringsorten till primär fördelningsgrund innebär en onödig schematisering, även om undantag äro tillåtna, och kan lägga hinder i vägen för en individualiserande behandling; man kan därigenom komma att skilja den dömda från den trakt, där han har sina egentliga kontakter.

De erinringar som här framförts mot omfattningen av räjongchefens beslutanderätt, i vad den avser anstaltsplacering, få enligt styrelsens mening särskild tyngd till följd av det förhållandet att fångantalet ökas och inom kort torde komma att ökas ytterligare. I ett sådant läge måste man iakttaga särskild varsamhet, när det gäller ändringar av så väsentlig art som de föreslagna. Enbart anskaffandet av platser åt de intagna kan rätt snart bli en uppgift av så vanskelig natur, att den icke får försvåras genom nya och oprövade anordningar och genom att uppdraga gränser för anstaltsplaceringen, som i verkligheten komma att framstå såsom konstlade.

Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten ställer sig betänksam till förslaget att häktade skall efter domen anmälas till kyrkobokföringsortens centralanstalt för beslut om placering. Härom och om frifotingarnas placering yttrar föreningen:

I praktiken torde vara synnerligen vanligt, att personer häktas och dömas utanför kyrkobokföringsorten. Det rör sig ju här om personer, vilka ofta icke ha något stadigt hemvist och ofta under många år icke vistats på kyrkobokföringsorten. Korrespondensen mellan centralanstalterna kommer med säkerhet att bliva vidlyftig och alltför tidsödande, därest förslaget genomföres. Något särskilt beslut om placering kan väl icke heller vara påkallat på ett så tidigt stadium av verkställigheten, utan bör huvudregeln i stället vara, att en person skall undergå straffet inom den räjong, där han blivit dömd. En förflyttning kan sedan visa sig önskvärd av olika anledningar och kan då ske genom särskild överenskommelse mellan räjongcheferna. Det synes alltså medföra onödig omgång och onödiga skrivelser att obligatoriskt pröva varje förekommande fall.

De sakkunniga föreslå vidare, att dömda på fri fot skola av fångvårdssty-

relsen utplaceras allenast på räjong, varefter räjongchefen skall avgöra anstaltsplaceringen. Det rör sig f. n. om cirka 4 000 s. k. frifotingar per år, vilket betyder att varje räjongchef skulle i genomsnitt ha att avgöra ett tusental sådana placeringar årligen. Förslaget synes medföra åtskilliga nackdelar. I många fall uppkomma inga komplikationer, men ofta kompliceras dessa ärenden av att samma person är dömd genom flera domar, eventuellt har han mellan domarna bytt både hemvist och kyrkobokföringsort. Vidare hålla sig ett flertal undan och måste efterlysas i Polisunderrättelser. Många, å andra sidan, begära hos fångvårdsstyrelsen telefonledes att snarast få börja undergå straffet, helst samma dag. Vissa tider på året förekomma sådana telefonhänvisningar i mera än ett fall per dag. Dessutom förekommer, att personer dömda på fri fot häktas för nya brott. Sedan dom mot frifoting vunnit laga kraft och den dömde fått föreläggande av polismyndighet att inställa sig, händer mycket ofta, att den dömde insänder en nådeansökan, varigenom verkställigheten uppskjutes. Alla dessa dagligen förekommande komplikationer kunna nu utan större omgång och med stor effektivitet klaras upp av fångvårdsstyrelsen. Styrelsen känner t. ex. genom sina register och anteckningar alltid till, var handlingarna befinner sig och kan snabbt skaffa fram en dom. Skulle räjongcheferna inkopplas som ett extra led mellan fångvårdsstyrelsen och polismyndigheterna, vilka det ju närmast åligger att ombesörja att den dömde inställer sig eller inställes vid fångvårdsanstalt, kommer en vidlyftig korrespondens och ett livligt telefonerande att bli följderna på bekostnad av snabbhet och effektivitet. I praktiken blir det många gånger ogörligt att få fram domen på dagen, vilket är en nödvändighet, då den dömde eljest kan lida rättsförlust. Anstaltsplacering genom räjongchefen kan icke heller bli så säker som genom fångvårdsstyrelsen, vilken har tillgång på både mappregistret och centrala fångregistrets avgångskort — från dessa senare inhämtas bl. a. en förut straffads skötsamhet och hälsotillstånd under tidigare straffavtjänande. Frånvaron av dessa säkra upplysningar rörande en förut dömd kommer nödvändigtvis att medföra mindre tillfredsställande placeringar i ett stort antal fall med därav följande förflyttningar och kostnader för dessa. En utlåning av erforderligt bedömningsmaterial från centrala fångregistret till räjongcheferna att tjäna som underlag för placering å anstalt i räjongen skulle medföra en omfattande skriftväxling. Fångvårdsstyrelsen bör därför som förut anstaltsplacera de på fri fot dömda. För att styrelsen skall ha ständig överblick över beläggningen på anstalterna kan lämpligen de var femte dag från varje anstalt till centrala fångregistret ingående beläggningsrapporterna kompletteras med en uppgift om antalet hänvisade, icke ankomna frifotingar. Härigenom och i tveksamma fall eventuellt därjämte genom telefonkontakt med räjongchef kan fångvårdsstyrelsen praktiskt taget dagligen överblicka spridningen av anstaltsplaceringarna till undvikande av mera avsevärd överbeläggning. Föreningen finner sig på grund av det anförda böra avstyrka ändring beträffande anstaltsplaceringen av de på fri fot dömda.

Frågan om delegation av ärenden till räjongchef och räjongnämnd har berörts i några yttranden. *Strafflagberedningen* framhåller, att strafflagsberäkning och verkställbarhetskontroll möjligen kunna delegeras. Det förefaller nämligen kunna leda till onödigt tillkrånglande att låta en dom passera via fångvårdsstyrelsen till räjongchefen för verkställighet. Beredningen är emellertid medveten om att nuvarande bestämmelser angående strafflagsberäkning kan leda till besvärliga tolkningsfrågor. Det fram-

står, framhåller beredningen, som en angelägen uppgift att tämligen enkla regler skapas härför.

Vad särskilt angår permissioner anför *fångvårdsstyrelsen* att de lokala styresmännen genom delegation redan fått vidsträckt bemyndigande att meddela permission. Man frågar sig då, om detta bemyndigande skall indragas och läggas på räjongchefen ensam. Det vore i så fall en akt av misstroende, som de lokala styresmännen icke förtjänar. Tänkbart är, att förslaget avser att behålla styresmännen vid nuvarande befogenhet i detta hänseende men ge räjongcheferna ett bemyndigande som går därutöver. Men en sådan uppdelning av permissionsinstitutet läter väl icke leda till annat än kompetenskonflikter och mångskriveri. Styrelsen vill understryka, att de lokala styresmännen, i vad det gäller permissioner (egna beslut och yttranden till fångvårdsstyrelsen), fullgjort dessa uppgifter med omtanke och ansvar. Den lokale styresmannen har dessutom det försteget framför centralanstaltens styresman, att han verkligen känner den permissionssökande. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* anser sig icke böra tillstyrka, att permissionsärendena med ett steg flyttas från fångvårdsstyrelsen till räjongchef. Handläggningen av ärenden rörande permissioner för intagna, som har en strafftid överstigande tre år, och framför allt beträffande livstidsfångar bör för kontinuitetens skull även i fortsättningen utövas av fångvårdsstyrelsen. Föreningen anser sig eljest kunna tillstyrka den föreslagna delegationen från fångvårdsstyrelsen till räjongchef.

Förslaget till organisatorisk omläggning av *läk ar v å r d e n* har föranlett några uttalanden. *Fångvårdsstyrelsen* anser att skyldigheten för räjongpsykiatern att öva uppsikt över all sjukvård inom räjongen, som i realiteten innebär förmansställning för psykiatern gentemot kroppssjukläkarna, kommer att ytterligare försvåra möjligheterna att erhålla kroppssjukläkare och bli en källa till konflikter. Denna synpunkt delas av *medicinalstyrelsen*, som icke finner det lämpligt att en specialist skall ha uppsikt över arbetet inom en medicinsk disciplin, som han i regel icke behärskar. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten*, som även anser att det icke blir lätt att besätta räjongpsykiaterbefattningarna, tar avstånd från de sakkunnigas förslag att räjongpsykiatern skall utöva uppsikt över all sjukvård, sålunda även kroppssjukvården, inom räjongen. De arvodesanställda kroppssjukläkarna skulle anse detta som ett icke önskvärt ingrepp i deras arbete. Det mest lämpliga synes vara, att kroppssjukläkarna fortfarande får vara chefer för sin avdelningar och dessa som hitintills underställda anstaltens styresman. Även om räjongpsykiatern skulle medhinna att öva uppsikten över all sjukvård inom räjongen, vill föreningen dock icke rekommendera detta. Man rör sig här inom ett mycket känsligt område och förfarandet måste av flera skäl anses icke lämpligt.

Beträffande begränsningen av *fångtransporterna* framhåller *fångvårdsstyrelsen* inledningsvis, att dessa icke längre utgör något stort problem ur organisatorisk eller ekonomisk synpunkt. Av olika skäl har antalet transporter med bevakning på senare år avsevärt nedgått, vilket medfört en

betydande besparing av statsmedel. En ytterligare nedgång i antalet förflyttningar mellan anstalterna kan vinnas enbart genom en förbättring av anstaltsorganisationen och icke genom den av utredningen föreslagna utvägen att dela upp fångvårdsstyrelsens prövning av dessa frågor på räjongdirektörerna. De förflyttningar från lokalanstalt till centralanstalt som enligt förslaget av olika anledningar blir påkallade måste medföra en betydande ökning av transporter mellan anstalterna. Det är även enligt styrelsens mening angeläget att bilar i ökad utsträckning ställes till förfogande men detta gäller inte endast centralanstalterna utan även andra anstalter och vissa kolonier. Tanken att med endast en bil ombesörja transporter inom varje räjong är omöjlig att realisera. Några bärande skäl att frångå det i de allra flesta fall väl fungerande transportsättet med personvagn på järnväg har utredningen enligt styrelsens mening icke förebragt. *Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* hälsar förslaget om anskaffande av bilar för fångtransporter med tillfredsställelse. Föreningen anser dock i likhet med fångvårdsstyrelsen, att icke alla transporter inom en räjong kan utföras med endast en bil.

Utredningens förslag att upptaga erforderliga lagändringar i en fristående lag, som upphäver vad däremot strider i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. och lagen om villkorlig frigivning, tillstyrkes av *hovrätten över Skåne och Blekinge* samt av *strafflagberedningen*. *Svea hovrätt* däremot anför att denna teknik ger anledning till invändningar. Att den icke plägar anlitas är förklarligt. Redan lagstiftaren har svårt att skaffa sig sådan överblick, att lagstiftningsområdet blir uttömmande och klarläggande reglerat, och den som skall tillämpa lagen har ingalunda lätt att finna sig tillrätta och torde mången gång råka i tvivel om vad som gäller. Endast om det skulle möta stora hinder att med vanlig lagstiftningsmetod lösa det tekniska spørsmålet, anser sig hovrätten kunna, med beaktande av den föreslagna lagens uppgivet provisoriska karaktär, tillstyrka åtgärden att, utan omarbetning av lagarna om verkställighet av frihetsstraff m. m. och om villkorlig frigivning, sammanfatta ändringarna i en särskild lag.

Departementschefen.

Den år 1945 antagna lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. innebar i åtskilliga hänseenden en modernisering och förbättring av behandlingsformerna inom fångvården. Ehuru sålunda redan tillkomsten av denna lag och de praktiska åtgärder som genast kunde sättas i verket utgjorde ett framsteg och ett tillvaratagande av tidigare erfarenheter på detta område, bildar de endast grundvalen för en mera genomgripande omdaning av fångvården. Ett fullföljande av de principer som kommit till uttryck i lagen förutsätter nämligen en förnyelse av anstaltsorganisationen. Det stod från början klart att svårigheter skulle möta att genomföra reformen med de till övervägande del otidsenliga och i många fall uppenbart olämpliga anstalter som står till buds inom fångvården. En förnyelse av anstaltsorganisa-

tionen kräver emellertid lång tid och dryga kostnader. Man måste därför under en övergångstid försöka komma till rätta med dessa svårigheter genom provisoriska anordningar.

Omorganisationen av fångvården på längre sikt bedrivs i etapper. Jag har närmare redogjort för planläggningen av detta arbete i proposition nr 131 till 1950 års riksdag. Det kan erinras om att, såsom ett led i denna omgestaltning av fångvården, en ny ungdomsanstalt håller på att byggas och en särskild utredning är sysselsatt med frågan om anstaltsväsendet för abnormklientelet (säkerhetsanstaltsutredningen). Vid nämnda tillfälle framhöll jag emellertid att detta anstaltsorganisatoriska nydaningsarbete icke kunde få stå hindrande i vägen för en fortlöpande förbättring och upprustning av äldre anstalter, vilka beräknas vara i bruk under lång tid framåt, och att det likaså är klart att under utredningsarbetet nya rön kan göras, som föranleder en omläggning av reglerna för verkställigheten och av strafflagstiftningen. Det krävs sålunda också en planering på kortare sikt och för det omedelbara behovet. Särskilt gäller detta naturligtvis det ordinära fångklientelet, som förutsättes komma i sista hand vid omorganisationen av fångvården på längre sikt. En viss upprustning av tillgängliga anstalter för det ordinära klientelet har också skett genom en alltjämt fortgående utbyggnad av öppna kolonier och en förbättring av äldre slutna anstalter, särskilt i fråga om möjligheten att bereda de intagna ordnat verkstadsarbete.

Fångvårdsutredningens förslag är ett led i detta planeringsarbete för övergångstiden. Utredningen har enligt sina direktiv arbetat med utgångspunkt från att dess förslag skulle kunna genomföras inom ramen för tillgängliga anstaltsresurser. Från denna utgångspunkt har utredningen funnit att en bättre och effektivare behandling av de intagna kan åstadkommas genom en administrativ omläggning på sådant sätt att anstalter gruppvis samverkar under ledning av en större och i vårdtekniskt hänseende bättre utrustad anstalt såsom centralanstalt. Detta förslag innebär en decentralisering från fångvårdsstyrelsen till styresmännen för dessa centralanstalter av frågor om de intagnas placering och förflyttning samt av åtskilliga andra ärenden rörande deras behandling. Förslag har vidare framlagts om en bättre organisation av det kamerala arbetet och av ledningen för arbetsdriften, vilka frågor betydelse för att underlätta en effektivare behandling icke bör förbises.

Förslaget har i allt väsentligt vunnit gillande i flertalet av remissyttrandena. Det kan särskilt framhållas att statens organisationsnämnd, som har till uppgift att planlägga och utföra organisationsundersökningar samt lämna råd och upplysningar i frågor därom, tillstyrkt utredningens förslag. Emellertid har fångvårdsstyrelsen i flera hänseenden riktat kritik mot förslaget. Jag finner därför angeläget att, innan jag tar ställning till förslaget, mera ingående granska detta i belysning av fångvårdsstyrelsens yttrande.

Vad som i första hand ligger bakom olikheten mellan utredningens förslag och fångvårdsstyrelsens ståndpunkt är värdesättningen av de nuvarande

s. k. verkställighetsundersökningarna. Enligt gällande bestämmelser skall dessa undersökningar till ledning för behandlingen utföras beträffande straff- eller fängelsefånge, då det ådömda straffet uppgår till minst sex månader; även i andra fall kan fångvårdsstyrelsen förordna om sådan undersökning. Denna utföres av styresmannen under medverkan av anstaltens läkare. Berättelse över undersökningen jämte styresmannens och läkarens förslag angående fångens placering och behandling skall så snart ske kan och senast inom en månad efter intagningen insändas till fångvårdsstyrelsen. När särskilda omständigheter påkallar det, kan styrelsen medge anstånd, högst en månad, med avgivandet av berättelsen. På grundval av berättelsen beslutar fångvårdsstyrelsen om den intagnes placering. Även senare förflyttningar beror i regel på beslut av fångvårdsstyrelsen.

Utredningen har nu funnit dessa undersökningar vara otillfredsställande. De utföres i flertalet fall icke inom föreskrivna tider. Kvaliteten är ojämn; i stort antal fall har läkares medverkan helt saknats och, där sådan medverkan kunnat erhållas, har denna endast i ett mindre antal fall lämnats av psykiatriskt utbildad läkare. Sedan undersökningarna väl utförts och en första anstaltsplacering på grundval därav beslutats av fångvårdsstyrelsen, synes undersökningarna icke i fortsättningen komma till användning i den utsträckning som varit avsedd. Utredningen föreslår därför att verkställighetsundersökningarna i deras nuvarande form skall avskaffas.

Fångvårdsstyrelsen å andra sidan synes mena att de konstaterade olägenheterna med dessa undersökningar och därpå grundade beslut om anstaltsplacering beror på den rådande överbelastningen av fångvården. Antalet fångar har nämligen ökat i sådan grad att anstalterna är överbelagda och fångvården i viss mån saknar möjlighet att bereda de intagna den behandling och vård som åsyftats med verkställighetsreformen. Härtill kommer den allvarliga bristen på psykiatriskt utbildade läkare; de heltidsanställda psykiatrerna inom fångvården är i hög grad upptagna av de sinnesundersökningar som utföres på domstolarnas begäran. Fångvårdsstyrelsen menar att en skyndsam förbättring av förhållandena inom fångvården i första hand bör ske genom anskaffning av erforderliga utrymmen och genom ombyggnad och modernisering av de slutna anstalterna. Verkställighetsundersökningarna bör, enligt fångvårdsstyrelsens yttrande, bibehållas med några närmare angivna förenklingar; styrelsen pekar bland annat på deras betydelse för den villkorliga frigivningen.

De förhoppningar man tidigare hade att fångantalet skulle hålla sig inom ganska snäva gränser har tyvärr svikits. Resultatet härav i dagens läge är att anstalterna är hårt ansträngda, fångar måste inlogeras på utrymmen som man förut ansett icke böra användas därtill och på många håll måste två personer inläggas i celler avsedda för en. Synnerligen betänkligt är att arbete icke kan beredas de intagna i tillräcklig omfattning; åtskilliga måste därför gå sysslolösa.

Dessa svårigheter inom fångvården bör icke förringas. Men jag anser därför icke att man bör frångå den långtidsplanering för fångvårdens omorga-

nisation som jag tidigare talat om. Det är på mycket goda grunder som man börjat denna omorganisation med att förbättra ungdomsanstalterna. När det pågående nybygget blir färdigt, vilket kan väntas ske nästa år, frigöres anstaltsutrymmen, som nu tages i anspråk för ungdomsbehandlingen. Tillkomsten av en ny ungdomsanstalt kommer alltså indirekt att lätta svårigheterna för fångvården i dess helhet. På samma sätt kan man räkna med att en förbättring av organisationen för abnormbehandlingen återverkar inom anstalter för det ordinära fångklientelet. Att åsidosätta dessa, sakligt sett mest angelägna uppgifter och i första hand inrikta nydaningsarbetet på sistnämnda slag av anstalter kan enligt min mening icke vara tillrådligt. Ytterligare utvägar att lätta svårigheterna inom fångvården ligger i en fortsatt utbyggnad av kolonisystemet och dessutom i en förbättring av samhällets åtgärder för kriminalvård i frihet, varigenom förutsättningar skapas för en ökad användning av villkorlig dom och villkorlig frigivning i sådana fall då ett omhändertagande på anstalt eller kvarhållande där icke framstår som nödvändigt. Även på dessa områden sker en utbyggnad, låt vara med en viss återhållsamhet; i årets statsverksproposition har jag sålunda föreslagit inrättande av ett par nya kolonier och en viss utökning av skyddskonsulentorganisationen.

De spörsmål jag nu berört kan emellertid icke tillmätas en avgörande betydelse för den föreliggande frågan. Hur differentiering och placering lämpligast bör tillgå, är ett självständigt problem. Snarare får det under föreliggande förhållanden ökad betydelse, att differentiering och placering sker på ett så snabbt och tillförlitligt sätt som möjligt, varigenom de resurser som finnes blir utnyttjade och behandlingen av de intagna förbättras. En ändamålsenlig uppdelning och placering av de intagna är alltid en grundläggande förutsättning för en individuell fångbehandling. För att en sådan differentiering skall vara möjlig, krävs kännedom om den intagnes person, hans vanliga miljö och brottslighetens orsaker. En undersökning härav och en fortgående iakttagelse av den intagne är alltså av betydelse för dennes behandling på anstalt och för eftervården. Det viktiga härvidlag är att man gör säkra iakttagelser och därav drar förnuftiga slutsatser. Man bör inte överskatta tillkomsten av en undersökningsberättelse; då det är ont om tid och arbetskraft, bör skrivandet så mycket som möjligt förenklas och ansträngningarna i första hand inriktas på praktiska åtgärder. Det är för övrigt en allmängiltig erfarenhet att det är betydligt lättare att ta ställning till en människa, som man träffar och talar med, än att göra det på grund av skriftliga uppgifter från andra. På andra områden, t. ex. i domstolsprocessen och i det decentraliserade förfarandet för utskrivning av straffri-förklarade från sinnessjukhus, har man dragit konsekvenserna av denna erfarenhet; man bör göra det också inom fångvården. En verkställighetsjournal av den typ utredningen föreslagit torde erbjuda minst lika bra material för den fortsatta behandlingen och för eftervården som berättelsen över verkställighetsundersökning i dess nuvarande form.

En viktig del av förslaget är att centralanstaltens styresman skall utöva sin beslutanderätt beträffande placering, förflyttning och andra behandlingsfrågor i kollegialt samarbete med andra tjänstemän. Enligt förslaget skall bland dem ingå en rådgivande psykiater med kännedom om förhållandena på samtliga anstalter inom gruppen och med uppgift att utföra erforderliga undersökningar. På denna punkt har emellertid både fångvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen och flera andra i sina yttranden anfört att förslaget icke kan genomföras, då utbildade rättspsykiatrer för dessa uppgifter icke kan uppbringas. De enda utbildade rättspsykiatrer, som i praktiken kan komma i fråga, tillhör det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, vilket redan nu arbetar med en betydande arbetsbalans. Vad utredningen föreslagit i denna del är alltså icke för närvarande realiserbart utan får betraktas som en plan för hur det nya systemet vid full utbyggnad bör fungera. Man bör ha klart för sig att det förhåller sig på detta sätt, då man bedömer förslaget.

Emellertid torde det inte vara alldeles uteslutet att redan nu i begränsad omfattning tillgodose behovet av psykiatrisk rådgivning. Under förutsättning att överläkarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar erhåller hjälp av yngre läkare bör åtminstone de viktigaste av den rådgivande psykiaterns uppgifter kunna fullgöras, såsom tillsyn över dem som insätts på isoleringsavdelning och andra allvarigare fall, deltagande i veckokollegier, besök på sidoanstalter någon gång i kvartalet samt allmänna råd och anvisningar. I fråga om Långholmen, som är den största av de tillämnade centralanstalterna, torde det dock vara en förutsättning även för att dessa mera begränsade uppgifter skall kunna fullgöras, att organisationen tillföres en mera kvalificerad läkartjänst.

Trots att man alltså kan påräkna biträde av utbildad rättspsykiater endast i mycket begränsad omfattning, anser jag emellertid fördelarna av förslaget överväga. Det förhåller sig redan nu så att den psykiatriska läkarhjälp som kan erhållas inom fångvården är otillräcklig. Häri kan icke på lång tid någon ändring åstadkommas. Men detta är icke ett skäl att bibehålla ett opraktiskt undersökningsförfarande, som medför vidlyftigt skrivarbete till ringa nytta. Det synes ganska klart att beslut i vård- och behandlingsfrågor på ett tillförlitligare och bättre sätt kan fattas av en fångvårdsman på platsen än av en tjänsteman i fångvårdsstyrelsen efter skriftlig framställning. En decentralisering bör alltså ske. Fångvårdsstyrelsen har såsom motförslag till utredningens förslag framfört den tanken att en viss decentralisering skulle ske direkt till lokalanstalternas styresmän. En sådan decentralisering kan emellertid icke omfatta placerings- och förflyttningsfrågor utan dessa skulle alltjämt ankomma på fångvårdsstyrelsen på grundval av ett skriftligt material. Det bör också beaktas att antalerna är av olika storlek och att deras styresmän besitter skiftande kvalifikationer. Genom utredningens förslag skulle tillskapas en ledning för anstaltsgruppen med stor erfarenhet och skicklighet i behandlingsfrågor. För att man skulle kun-

na förvärva lämpliga innehavare av chefsbefattningar är det avsett att dessa skall få en förbättrad löneställning.

På grund av det anförda ansluter jag mig till utredningens förslag att åstadkomma en samverkan mellan anstalter för ordinärt fångklientel samt en decentralisering av placering, förflyttning och vissa andra behandlingsfrågor från fångvårdsstyrelsen till styresmännen vid centralanstalterna. Vid detta ställningstagande förutsätter jag, att förslaget genomföres även såvitt det avser en decentralisering av det kamerala arbetet och ledningen för arbetsdriften inom anstaltsgrupperna. En decentralisering av nu angivna omfattning kan återverka på handläggningen av likartade ärenden även inom andra delar av fångvården. Det bör finnas utrymme för Kungl. Maj:t att i sådant hänseende vidtaga de åtgärder som visa sig ändamålsenliga.

Utredningens förslag innebär även i ett annat hänseende en decentralisering, nämligen ett överflyttande från fångvårdsstyrelsen till anstaltsnämnden vid centralanstalten av yttranden över nådeansökningar, ärenden enligt lagen om villkorlig frigivning, beslut angående inräkande i verkställighetstiden av tid varunder den intagne av olika skäl vistats utom anstalt samt förlängning av verkställighetstiden såsom straff för disciplinär förseelse. I samband därmed föreslås att anstaltsnämnderna vid centralanstalten skulle få en ändrad sammansättning. Förslaget i denna del har tillstyrkts i några yttranden men även mött vissa gensagor. Fångvårdsstyrelsen förordar en decentralisering till de lokala anstaltsnämnderna.

Till denna del av förslaget ställer jag mig mera tveksam. Det kan visserligen med fog sägas att en decentralisering av dessa ärenden skulle möjliggöra ett säkrare avgörande, grundat på ett muntligt förfarande. Detta gäller i främsta rummet frågor om villkorlig frigivning. Samtidigt skulle fångvårdsstyrelsen härigenom vinna en välbehövlig avlastning av ärenden. Det synes emellertid vara något ovisst om den föreslagna anordningen är den lämpligaste. Skäl kan otvivelaktigt anföras för att driva decentraliseringen ännu längre, så att angivna ärenden skulle övertagas av den lokala anstaltsnämnden. Vad som talar emot en så långt driven decentralisering är å andra sidan att det därigenom kunde uppkomma olika praxis i dessa ärenden, som de intagna tillmåter mycket stor betydelse. Då det sålunda kan föreligga tvekan om vilken utväg som är lämpligast, har jag funnit det klokast att icke för närvarande föreslå ett genomförande av förslaget i denna del.

Beträffande uppdelningen av anstalter på anstaltsgrupper har några erinringar icke förekommit i yttrandena. I denna del torde förslaget, i stora drag betraktat, återge den enda indelning som för närvarande kan komma i fråga. Några andra anstalter än Långholmen, Härlanda, Malmö och Härnösand torde icke kunna fylla uppgiften att vara centralanstalter för det ordinära manliga fångklientelet. Vad som föreslagits i betänkandet om fördelningen av övriga anstalter på dessa grupper bör emellertid icke vara ovillkorligt bindande. Kungl. Maj:t bör sålunda ha frihet att

vid genomförandet av förslaget företaga de jämkningar, som kan finnas ändamålsenliga, och att även frandeles göra erforderliga ändringar. Vidare synes det vara lämpligt att anstalten i Växjö och kolonien Eleonora bildar en anstaltsgrupp. Med hänsyn till att denna grupp skulle bli avsevärt mindre än de övriga torde den psykiatriska rådgivningen icke kräva några nya anordningar. Även ledningen av arbetsdriften och den kamerala verksamheten i enlighet med förslaget torde för denna grupp kunna fullgöras med redan befintlig organisation.

Vad härefter angår frågan om upptagningsområden och de dömdas fördelning på anstaltsgrupper bygger förslaget i första hand på den dömdes kyrkobokföringsort. Härvid göres icke någon skillnad mellan dem som är häktade, då verkställigheten börjar, och dem som är på fri fot. I båda fallen avser utredningen att de i första hand skall placeras på anstaltsgrupp efter kyrkobokföringsorten. Mot detta förslag har erinringar gjorts i flera yttranden.

Enligt min mening saknar dessa erinringar icke fog. Beträffande de häktade bör observeras att målet kan fullföljas av åklagaren, oaktat den dömda förklarat sig nöjd. I sådana fall, som icke är sällsynta, kan fråga uppkomma om inställelse till huvudförhandling vid hovrätt. Om den dömda regelmässigt flyttas till anstaltsgrupp inom vars område han är kyrkobokförd, måhända i en helt annan del av landet, erfordras i sådana fall återtransport för inställelsen. Huvudregeln torde böra vara, att den som varit häktad kvarblir inom den anstaltsgrupp, där han befinner sig då verkställigheten börjar, och flyttas till annan anstaltsgrupp endast då sådan flyttning är särskilt motiverad. Icke heller beträffande dömda på fri fot synes kyrkobokföringsorten alltid böra vara avgörande. Det torde både för att bereda den intagne större möjlighet till kontakt med sina närmaste och för att nedbringa transportkostnaderna vara lämpligare att i första hand utgå från den faktiska bostads- eller vistelseorten, då denna icke sammanfaller med kyrkobokföringsorten. Även i fråga om sådana dömda bör naturligtvis rimliga undantag från denna regel göras och även överflyttningar till annan anstaltsgrupp kunna ske, då det är motiverat. Flyttning mellan anstaltsgrupper bör dock icke ske annat än då vägande skäl föreligger.

Vad föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten anförut rörande anstaltsplacering av dömda på fri fot innehåller vissa beaktansvärda synpunkter. Om placeringen av dömda på fri fot skulle kvarbli hos fångvårdsstyrelsen, blir emellertid hela reformen ganska värdelös. Styresmannen på centralanstalten bör ha ansvaret för placeringen inom sin anstaltsgrupp. Utan en sådan decentralisering vinner man inte heller den beräknade lättnaden vid ärendenas behandling i fångvårdsstyrelsen. Även dessa placeringar bör alltså i princip ankomma på styresmannen vid centralanstalten. Något hinder föreligger naturligtvis icke att såsom redan nu sker vissa grupper placeras enligt generella anvisningar. Särskilt då det gäller sådana som har korta strafftider torde härigenom i vissa fall en förenkling av handläggningen kunna vinnas samt resekostnaderna minskas.

Utredningen anför att förslaget bör genomföras efter hand genom en särskild organisationsavdelning sammansatt av representanter för justitiedepartementet, fångvårdsstyrelsen och organisationsnämnden. Det torde vara välbetänkt att sålunda icke göra de nya reglerna omedelbart tillämpliga vid en viss tidpunkt. Igångsättandet inom varje anstaltsgrupp bör nog förberedas. I samband därmed bör också omfattningen av delegeringen till centralanstaltens styresmän mera i detalj övervägas. I första hand skall delegeringen omfatta frågor om placering och förflyttning inom anstaltsgruppen. Överflyttandet av dessa frågor på centralanstaltens styresmän är det viktigaste ledet i den föreslagna nya ordningen. Detta uppdrag bör vara direkt angivet i lagen och alltså automatiskt följa av ett förordnande om inrättande av anstaltsgruppen. Endast det undantaget skall gälla att överläkaren vid centralanstaltens psykiatriska avdelning skall ha ovillkorlig rätt att överflytta en intagen till avdelningen för undersökning eller behandling. Även andra frågor om placering eller förflyttning kan emellertid uppkomma, såsom förflyttning från en anstaltsgrupp till en annan eller från en anstaltsgrupp till en anstalt som står utanför gruppindelningen, t. ex. anstalten i Västerås samt Håga sjukhus. Behörigheten att besluta i sådana frågor, som alltså icke angår endast en anstaltsgrupp, bör också delegeras i den omfattning det visar sig vara ändamålsenligt.

Under utredningen har även övervägts att delegera frågor rörande straff-tidsberäkning och verkställbarhetskontroll. Man kan emellertid icke bortse från att straff-tidsberäkningen kan vara komplicerad och vålla svårigheter. Såsom strafflagberedningen framhållit bör de bestämmelser, på vilka denna grundar sig, bli föremål för en översyn i syfte att, om möjligt, skapa enklare regler. För närvarande torde emellertid dessa frågor alltjämt böra ankomma på fångvårdsstyrelsen.

Övriga delegeringsfrågor bör övervägas med beaktande av delegeringens syfte, nämligen att åstadkomma en snabbare, säkrare och mer okomplicerad handläggning i nära kontakt med den person beslutet gäller och att samtidigt från fångvårdsstyrelsen avlasta ett stort antal rutinärenden, som lättare handläggs lokalt. Å andra sidan syftar reformen icke till att beröva de i anstaltsgrupperna ingående sidoanstalterna deras självständiga ställning. Förhållandet mellan dem och centralanstalten måste dock avvägas med hänsyn till vad som visar sig praktiskt och ändamålsenligt och med beaktande av att centralanstaltens chef i framtiden kommer att som regel besitta högre kvalifikationer och större erfarenhet av fångvårdstjänst än sidoanstaltens styresmän och därför bör ha ett allmänt ansvar för fångbehandlingen inom hela anstaltsgruppen och härför nödvändiga befogenheter. Fångvårdsstyrelsen bör i den utsträckning det är möjligt befrias från att i första hand ta ställning till vårdfrågor och administrativa ärenden rörande de intagna. Beträffande de slag av ärenden som bör bli föremål för delegation ansluter jag mig i stort sett till förslaget.

Utredningens förslag till en organisatorisk omläggning av läkarevården inom anstaltsgrupp har mött kritik i några yttranden, bland annat från medicinalstyrelsen. Jag anser under sådana förhållanden att förslaget i denna del icke bör genomföras.

Beträffande fångtransporterna föreslår utredningen en övergång till biltransporter. Ur organisatorisk synpunkt är frågan om dessa transporter ett viktigt led i förslaget, som kräver goda möjligheter till förbindelse mellan anstalterna inom en grupp och samtidigt syftar till att nedbringa kostnaderna för transporter. Förslagets genomförande i denna del har direkt samband med en anslagsfråga, som jag torde få anmäla i annat sammanhang.

Utredningen har förordat att erforderliga lagändringar sammanfattas i en särskild lag, som upphäver vad däremot strider i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. och lagen om villkorlig frigivning. Till stöd för lämpligheten av denna metod har utredningen framhållit att det nya systemet borde införas stegvis och att man borde insamla erfarenhet av detta under någon tid, innan man gjorde de definitiva omläggningarna i lagstiftningen. Förslaget att sålunda upptaga de erforderliga, särskilda bestämmelserna i en fristående lag har i flertalet yttranden lämnats utan erinran. Svea hovrätt anför emellertid att denna teknik ger anledning till invändningar.

I likhet med Svea hovrätt finner jag, att man kan hysa betänkligheter mot den föreslagna lagstiftningsmetoden. Då därtill kommer att en stor del av de rent tekniska svårigheterna nu bortfaller, till följd av att någon ändring icke föreslås i fråga om anstaltsnämnderna, vill jag förorda att erforderliga ändringar på vanligt sätt införas i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m.; någon ändring i lagen om villkorlig frigivning är icke nu påkallad.

Härvid synes det huvudsakliga innehållet i vad utredningen upptagit i 1—3 §§ i sitt lagförslag kunna införas i 2, 3 och 26 §§ lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. Förslaget innehåller i 2 § sista punkten ett stadgande, enligt vilket psykiatrisk avdelning må vara förenad med sinnessjukavdelning vid fångvärdens. Rättspsykiatriska föreningen har i sitt yttrande anmärkt att vad som avses med denna punkt är oklart. Av allt att döma, framhåller föreningen, använder utredningen benämningen psykiatrisk avdelning på fångvärdens sinnessjukavdelningar. Enligt föreningens mening är benämningen sinnessjukavdelning missvisande och opsykologisk. Utredningens initiativ att i stället införa termen psykiatrisk avdelning finner föreningen vara väl motiverat.

Jag delar föreningens uppfattning att benämningen sinnessjukavdelning är olämplig och därför bör ersättas med uttrycket psykiatrisk avdelning. Då emellertid sinnessjuklagen använder uttrycket sinnessjukavdelning, som där har en närmare definierad innebörd, synes det icke vara möjligt att i detta sammanhang helt frigöra sig från detta uttryck. Det torde emellertid, för att man i praktiken skall kunna övergå till benämningen psykiatrisk avdelning, vara tillräckligt att i 28 § lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. anmärka, att såsom sinnessjukavdelning inom fångvärdens skall, därest

ej annat föreskrives, anses psykiatrisk avdelning vid centralanstalt. Därigenom torde syftet med 2 § sista punkten i utredningens förslag vara tillgodosett.

Enligt 13 § lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. har fångvårdsstyrelsen att utfärda bestämmelser om de anstalter, på vilka dömda skall intagas eller till vilka de i vissa fall skall förpassas. Stadgandet härom torde lämna tillräckliga möjligheter att ta hänsyn till den befogethet att bestämma om placering och förflyttning inom anstaltsgrupp, som enligt 26 § skall tillkomma styresman vid centralanstalt. Det synes därför icke vara nödvändigt att göra någon ändring i 13 §.

Utredningen har i 4 § första stycket i sitt förslag upptagit en generell regel rörande delegation till styresman vid centralanstalt. Strafflagberedningen har anmärkt att omfattningen av delegationen skulle bli överskådligare, om i lagtexten direkt angives vilka frågor som avses. Jag biträder denna mening; ändringar torde böra göras i 34, 36, 38 och 53 §§. I huvudsaklig överensstämmelse med vad utredningen föreslagit i 4 § andra stycket i sitt förslag torde även ändringar böra göras i 37 och 49 §§. I motsats till utredningen anser jag däremot icke någon ändring i 69, 70 eller 71 § vara behövlig. Enligt dessa bestämmelser kan nämligen fångvårdsstyrelsen utfärda generella anvisningar, vari erforderliga delegationsbestämmelser kan intagas.

Vad utredningen upptagit i 5 § i sitt förslag är visserligen av central betydelse för reformen. Stadgandet torde emellertid vara av administrativ natur och lämpligen kunna införas i instruktion för fångvårdsanstalterna.

Det huvudsakliga innehållet i 6 § första stycket i utredningens förslag torde böra införas i 43 § lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. och härvid, med bibehållande av paragrafens nuvarande lydelse, ingå som ett tredje stycke i denna, vilket stycke blir tillämpligt inom anstaltsgrupp. Då emellertid införandet av anstaltsgrupper kan medföra att verkställighetsundersökningarna lämpligen icke bör bibehållas vid anstalt som står utanför gruppindelningen utan även där bör ersättas med ett förfarande, likartat med det inom anstaltsgrupperna tillämpade, torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att göra undantag från bestämmelserna i 43 § och att meddela de föreskrifter som därav påkallas. Ett sådant bemyndigande kan vara behövligt även för andra situationer än den sålunda angivna, och det bör även kunna avse särskilda grupper av intagna, t. ex. häktade som börjat verkställigheten inom anstalt av annat slag än den där de avses skola fullgöra straffet.

I samband med att sålunda åtskilliga ändringar göres i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. torde jämväl en av 1951 års religionsfrihetslagstiftning föranledd jämkning i 30 § tredje stycket lämpligen kunna vidtagas.

I enlighet med de anförda synpunkterna har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets yttrande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.

,

¹ Bilagan, som överensstämmer med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 mars 1953.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden **NISSEN,**
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet **ECKERBERG.**

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 6 mars 1953, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet B. Kjellin.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Olle Lundberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1953.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler lagrådets den 16 mars 1953 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 6 mars 1953 remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg.
